

نبذة في العقيدة الإسلامية (شرح
أصول الإيمان) (للمؤمنين والجمعة)

TAKAITACCEN BAYANI A KAN

AKIDAR MUSULUNCI

TAKAITACCEN BAYANI A KAN AKIDAR MUSULUNCI

Muhammad bn Saleh al-Usaimeen

TAKAITACCEN BAYANI A KAN AKIDAR MUSULUNCI

Da alkaamin babban malami mai yawan sani.

Muhammad bn Saleh al-Usaimeen

Allah Ya yi masa gafara shi da mahaifansa da musulmai.

Da sūnan Allah, Mai rahama, Mai jin kai.

GABATARWA

Hakika godiya ta tabbata ga Allah, muna gode maSa, muna neman taimakonSa, muna neman gafararSa, muna tuba zuwa gare Shi. Muna neman tsarin Allah daga sharrukan rayukanmu, da kuma munanan ayyukanmu. Duk wanda Allah Ya shiryyar babu mai batar da shi, kuma wanda Ya batar babu mai shiryyar da shi. Ina shaida cewa babu wani abin bautawa da cancanta sai Allah, shi kadai yake, ba Shi da abokin tarayya. Kuma ina shaida cewa (Annabi) Muhammad bawanSa ne kuma ManzanSa ne, Allah Ya yi tsira a gare shi, da alayensa, da sahabbansa, da waƙanda suka biyo su da kyautatawa, Ya yi aminci amincewa.

Bayan haka: Hakika (Ilimin kaɗaita Allah) (shi ne) Mafi ɗaukakar ilimai, kuma mafi girmansu a daraja, mafi wajabcinsu a nema, domin shi ilimin sanin Allah - Maɗaukakin sarki - ne, da sunayenSa, da siffofinSa, da haƙƙoƙinsa a kan bayinSa, kuma domin shi mabuɗin hanya ne zuwa ga Allah - Maɗaukakin sarki -, kuma ginshikin shari'oinSa ne.

Saboda haka: Manzanni sun haɗu a kan kira zuwa gare shi. Allah - Maɗaukakin sarki - Yace:

﴿وَمَا أَرْسَلْنَا مِنْ قَبْلِكَ مِنْ رَّسُولٍ إِلَّا نُوحِي إِلَيْهِ أَنَّهُ لَا إِلَهَ إِلَّا أَنَا فَاعْبُدُونِ 25﴾

{Kuma ba Mu aiki wani Manzo ba a gaɓɓininka fāce Munā yin wahayi zuwa gare shi, cēwa 'Lalle ne Shi, bābu abin bautāwa fāce Nī, sai ku bauta Mini 25} [al-Anbiya': 25].

Kuma Allah - Maɗaukakin sarki - Ya shaidarwa kanSa da kaɗaitaka, kuma mala'kunSa sun shaidar maSa da ita, da ma'abota sani. Allah - Maɗaukakin sarki - Ya ce:

﴿شَهِدَ اللَّهُ أَنَّهُ لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ وَالْمَلَائِكَةُ وَأُولُوا الْعِلْمِ قَائِمًا بِالْقِسْطِ لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ الْعَزِيزُ الْحَكِيمُ 18﴾

{Allah Ya shaida cēwa: Lalle ne bābu abin bautāwa fāce Shi kuma malāiku da ma'abūta ilmi sun shaida, yana tsaye da ādalci, bābu abin bautāwa face Shi, Mabuwāyi, Mai hikima 18} [āli-Imran: 18].

Yayin da ya kasance wannan shi ne sha'anin tauhidi (kaɗaita Allah) to ya zama wajibi a kan kowanne musulmi ya kula da shi a koyo da koyarwa, da bibbiya,

da kudircewa, dan ya gina Addininsa a kan kubutaccen ginshiki, da nutsuwa da mika wuya, har ya azurtu da fa'idodinsa, da kuma sakamakonsa.

Allah Shi ne Majibincin datarwa.

Mawallafi

ADDININ MUSULUNCI

Addinin Musulunci: Shi ne Addinin da Allah Ya aiko (Annabi) Muhammad - tsira da amincin Allah su tabbata a gare shi - da shi, kuma Allah Ya cika Addinai da shi, Ya cika shi ga bayinSa, Ya kuma cika ni'ima a gare su da shi, Ya yarda da shi a gare su a matsayin Addini, ba ya karbar wani Addini daga wani in ba shi ba. Allah - Maɗaukakin sarki - Ya ce:

﴿مَا كَانَ مُحَمَّدٌ أَبَا أَحَدٍ مِّن رِّجَالِكُمْ وَلَكِن رَّسُولَ اللَّهِ وَخَاتَمَ النَّبِيِّينَ ۗ وَكَانَ اللَّهُ بِكُلِّ شَيْءٍ عَلِيمًا ۝۴۰﴾

{Muhammadu bai kasance uban kōwa ba daga mazanku, kuma amma shī yā kasance Manzon Allah kuma cikon Annabāwa. Kuma Allah Ya kasance Masani ga kōme 40} [al-Ahzab: 40].

Kuma Allah - Maɗaukakin sarki - Ya ce:

﴿...الْيَوْمَ أَكْمَلْتُ لَكُمْ دِينَكُمْ وَأَتِمَمْتُ عَلَيْكُمْ نِعْمَتِي وَرَضِيتُ لَكُمُ الْإِسْلَامَ دِينًا...﴾

{...A yau Nā kammalā muku addininku, Kuma Nā cika ni'imaTa a kanku, Kuma Nā yarda da Musulunci ya zama addini a gare ku...} [al-Ma'ida: 3].

Kuma Allah - Maɗaukakin sarki - Ya ce:

﴿إِنَّ الدِّينَ عِنْدَ اللَّهِ الْإِسْلَامُ...﴾

{Lalle ne, addini a wurin Allah, Shi ne Musulunci...}
[āli-Imran: 19].

Kuma Allah - Maɗaukakin sarki - Ya ce:

﴿وَمَنْ يَبْتَغِ غَيْرَ الْإِسْلَامِ دِينًا فَلَنْ يُقْبَلَ مِنْهُ وَهُوَ فِي الْآخِرَةِ مِنَ الْخَسِرِينَ (85)﴾

{Kuma wanda ya nēmi wanin Musulunci ya zama addini, to, bā zā a karɓa daga gare shi ba. Kuma shi a Lāhira yana daga cikin māsu hasāra 85} [āli-Imran: 85].

Kuma hakika Allah - Maɗaukakin sarki - Ya farlanta a kan dukkanin mutane, da su bautawa Allah - Maɗaukakin sarki - da shi, sai Ya ce Yana yi wa Manzon Allah - tsira da amincin Allah su tabbata a gare shi - magana:

﴿قُلْ يَا أَيُّهَا النَّاسُ إِنِّي رَسُولُ اللَّهِ إِلَيْكُمْ جَمِيعًا الَّذِي لَهُ مُلْكُ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ يُحْيِي وَيُمِيتُ فَآمِنُوا بِاللَّهِ وَرَسُولِهِ النَّبِيِّ الْأُمِّيِّ الَّذِي يُؤْمِنُ بِاللَّهِ وَكَلِمَاتِهِ وَاتَّبِعُوهُ لَعَلَّكُمْ تَهْتَدُونَ (158)﴾

{Ka ce: "Yā kū mutāne! Lalle ne nĩ manzon Allah ne zuwa gare ku, gabā ɗaya. (Allah) Wanda Yake Shĩ ne da mulkin sammai da kasa; Bābu wani abin bautawa fāce Shi, Yanā rāyarwa, kuma Yanā kashewa, sai ku yi ĩmāni da Allah da ManzonSa, Annabi, Ummyyi, wanda yake yin ĩmāni da Allah da kalmominSa; ku bĩ shi, tsammāninku, kunā shiryuwa 185} [al-A'araf: 158].

Kuma ya zo a cikin Sahihin Muslim daga Abu Huraira - Allah Ya yarda da shi - daga Manzon Allah - tsira da amincin Allah su tabbata a gare shi - cewa shi ya ce: «Na rantse da wanda ran Muhammad yake a hannunSa, babu wani daga wannan al'umma

Bayahude ko Nasara da zai ji wani abu game da ni, sannan ya mutu bai yi imani da abin da aka aiko ni da shi ba, face sai ya kasance daga cikin 'yan wuta»¹.

Kuma imani da shi: (shi ne) gasgata abin da ya zo da shi tare da karɓa da mika wuya, ba kawai gasgatawa ba. Saboda wannan ne Abu Dalib bai kasance mai bada gaskiya da Manzon Allah - tsira da amincin Allah su tabbata a gare shi - ba, tare da gasgatawarsa ga abin da ya zo da shi, da kuma shaidawarsa da cewa shi (Musulunci) yana daga mafificin Addinai.

Addinin Musulunci: Mai kunsar dukkanin maslahohi ne, waɗanda Addinan da suka gabata suka kunsu, mai keɓentuwa ne a kansu da kasancewarsa, shi wanda ya dace ne da dukkan zamani da al'umma. Allah - Maɗaukakin sarki - Ya ce Yana mai magana da ManzonSa:

(وَأَنْزَلْنَا إِلَيْكَ الْكِتَابَ بِالْحَقِّ مُصَدِّقًا لِمَا بَيْنَ يَدَيْهِ مِنَ الْكِتَابِ وَمُهَيْمِنًا عَلَيْهِ...)

{Kuma Mun saukar da Littāfi zuwa gare ka da gaskiya, yanā mai gaskatāwa ga abin da yake a gaba gare shi daga Littāfi (Attaura da Injīla), kuma mai halartāwa a kansa...} [al-Ma'ida: 48].

¹ Muslim ne ya fitar da shi: Littafin Imani, babin wajabcin yin imani da saƙon Annabinmu Muhammadu - tsira da amincin Allah su tabbata a gare shi - ga dukkan mutane, kuma Addinisa ya soke sauran Addinai, lamba ta (153).

Ma'anar kasancewarsa wanda ya yi daidai ne da kowanne zamani da guri da al'umma: cewa riko da shi, ba ya kore maslahar al'umma a kowanne zamani, ko gari, a'a shi ne ingantuwarsu. Ma'anar haka, bai zamo cewa shi mai bi ne ga kowanne zamani da guri da al'umma ba, kamar yadda sashin wasu mutane suke nufin shi. (Wato shi ake bi a kowanne Lokaci da wuri).

Addinin Musulunci: shi ne Addinin gaskiya, wanda Allah - Maɗaukakin sarki - Ya lamincewa wanda ya yi riko da shi, riko na gaskiya, cewa zai taimake shi Ya kuma ba shi rinjaye a kan waninsa. Allah - Maɗaukakin sarki - Ya ce:

﴿هُوَ الَّذِي أَرْسَلَ رَسُولَهُ بِالْهُدَىٰ وَدِينِ الْحَقِّ لِيُظْهِرَهُ عَلَى الدِّينِ كُلِّهِ وَلَوْ كَرِهَ الْمُشْرِكُونَ﴾ 9

{Shi ne wanda Ya aiko manzonSa da shiriya da Addinin gaskiya, dōmin ya bayyana shi a kan Addini dukansa, kuma kō dā mushirikai sun ki 9} [as-Saff:9].

Kuma Allah - Maɗaukakin sarki - Ya ce:

﴿وَعَدَ اللَّهُ الَّذِينَ آمَنُوا مِنْكُمْ وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ لَيَسْتَخْلِفَنَّهُمْ فِي الْأَرْضِ كَمَا اسْتَخْلَفَ الَّذِينَ مِنْ قَبْلِهِمْ وَلَيُمَكِّنَنَّ لَهُمْ دِينَهُمُ الَّذِي ارْتَضَىٰ لَهُمْ وَلَيُبَدِّلَنَّهُمْ مِنْ بَعْدِ خَوْفِهِمْ أَمْنًا يَعْبُدُونَنِي لَا يُشْرِكُونَ بِي شَيْئًا وَمَنْ كَفَرَ بَعْدَ ذَلِكَ فَأُولَٰئِكَ هُمُ الْفَاسِقُونَ﴾ 55

{Allah Ya yi wa'adi ga waɗanda suka yi ãmãni daga gare. Ku, kuma suka aikata ayyukan kwari, lalle zai shugabantar da su a cikin kasa kamar yadda Ya shugabantar da waɗanda suke daga gabãinsu, kuma lalle ne zai tabbatar mu su da addininsu wanda Ya

yardar musu, kuma lalle ne Yanã musanya mu su daga bãyan tsõronsu da aminci, sunã bauta Mini bã su hada kõme da Nĩ. Kuma wanda ya kãfirta a bãyan wannan, to, waɗancan, su ne fãsikai 55} [an-Nur: 55].

Addinin Musulunci: Akidane da shari'a, shi cikakke ne a akidarsa da kuma shari'unsa:

1- Yana umarni da kaɗaita Allah- Maɗaukakin sarki-yana kuma hani ga shirka.

2- Yana umarni da gaskiya kuma yana hana karya.

3- Yana umarni da adalci kuma yana hani daga zalunci. Adalci shi ne daidaitawa tsakanin masu kamanceceniya da kuma rabewa tsakanin masu sassabawa. Adalci bai zamo tsantsar daidaitawa ba, kamar yadda wasu sashin mutane suke furuci da shi, yayin da yake cewa: Addinin Musulunci Addinin daidaitawa ne, kuma ya saki (maganar), domin lalle daidaitawa tsakanin abubuwan da suka sassaba zalunci ne, Musulunci ba ya zuwa da shi, kuma ba ya yabon mai aikata shi.

4- Yana umarni da amana kuma yana hani daga ha'inci.

5- Yana umarni da cika alƙawari kuma yana hani daga yaudara.

6- Yana umarni da biyayya ga mahaifa kuma yana hani ga saba (musu).

7- Yana umarni da sada zumunci, su ne 'yan uwa kuma yana hani daga yanke (zumunci).

8- Yana umarni da kyautata makwabtaka, kuma yana hani ga munanata.

Gamammiyar magana ita ce: Haḳika (Musulunci) yana umarni da dukkan ḁabi'a mai falala; yana kuma hani ga dukkan ḁabi'a makaskanciya, yana umarni da dukkan aiki na gari, kuma yana hani daga dukkan mummunan aiki.

Allah - Maḁaukakin sarki - Ya ce:

﴿إِنَّ اللَّهَ يَأْمُرُ بِالْعَدْلِ وَالْإِحْسَنِ وَإِيتَايَ ذِي الْقُرْبَىٰ وَيَنْهَىٰ عَنِ الْفَحْشَاءِ وَالْمُنْكَرِ وَالْبَغْيِ يَعِظُكُمْ لَعَلَّكُمْ تَذَكَّرُونَ ٩٠﴾

{Lalle Allah nã yin umurni da ādalci da kyautatāwa, da bai wa ma'abūcin zumunta, kuma yanã hani ga alfāsha da abin da aka ki da rarrabe jama'a. Yanã yi muku gargadi, tsammānin ku, kunã tunāwa 90} [an-Nahl: 90].

RUḲUNAN MUSULUNCI

Rukunan Musulunci: Ginshikansa waḁanda yake ginuwa a kansu, su biyar ne: An ambata a cikin abin da Ibnu Umar - Allah Ya yarda da su - ya ruwaito daga Manzon Allah - tsira da amincin Allah su tabbata a gare shi - cewa ya ce: «An gina Musulunci a bisa abubuwa biyar: a kan a kaḁaita Allah (kuma a wani ruwaya: a bisa abubuwa biyar): Shaidawa cewa babu abin bautawa da cancanta sai Allah, kuma (Annabi) Muhammadu bawanSa ne kuma ManzonSa ne, da tsaida sallah, da bada zakka, da azumin Ramadan, da Hajji» Sai mutumin ya ce: Hajji, da azimin Ramadan?

Ya ce: «A'a, azumin Ramadan, da Hajji» Haka na ji shi daga Manzon Allah - tsira da amincin Allah su tabbata a gare shi ⁻¹.

1-Amma shaidawa babu abin bautawa da cancanta sai Allah, kuma (Annabi) Muhammad bawanSa ne kuma ManzanSa ne, shi ne: Kudircewa a yanke wacce za'a bayyanar da wannan shahadar da harshe, kamar cewa shi da yankewarsa a hakan mai shaidawa ne a gare shi, kadai an sanya wannan shaidawar rukuni guda daya tare da kididdigar abin shaidawar da shi.

Ko dai: Cewa Manzo - tsira da amincin Allah su tabbata a gare shi - mai isarwa ne daga Allah - Madaukakin sarki -, shaidawa a gare shi da bauta da kuma manzanci yana daga cikas shaidawa babu abin bautawa da cancanta sai Allah.

Ko kuma dai: Saboda wadannan shaidawa guda biyu su ne ginshikin ingancin ayyuka da kuma karbarsu, domin babu inganci ga wani aiki ko karba sai da ikhlasi ga Allah - Madaukakin sarki -, da kuma biyayya ga ManzonSa - tsira da amincin Allah su tabbata a gare shi -.

Da ikhlasi ne ga Allah shaidawa take tabbatawa: Cewa babu abin bautawa da cancanta sai Allah, kuma

¹ Bukhari ne ya fitar da shi: Littaifin imani, lamba ta (8), da Muslim: Littaifin imani, Babin faɗin Annabi - tsira da amincin Allah su tabbata a gare shi -: An gina Musulunci a kan ginshikai biyar, lamba ta (16).

da biyayya ga Manzan Allah ne shaidawa take tabbata: Cewa (Annabi) Muhammad bawanSa ne kuma ManzonSa ne.

Yana daga fa'idodin wannan shaidawar mai girma: 'Yantar da zuciya da rai daga bauta ga ababen halitta, kuma daga bin wanin Manzanni.

2- Amma tsaida sallah: To shi ne bauta ga Allah- Maɗaukakin sarki - da zai aikata ta a bisa fuskar daidaituwa da cika a lokutanta, da kuma yadda take.

Yana daga fa'idodinsa: Yalwatuwar kirji, da sanyin ido, da hana alfasha da kuma abin ki.

3- Amma ba da zakka: Shi ne bauta ga Allah - Maɗaukakin sarki - da bada gwargwadon wajibi a dukiyoyi na zakka waɗanda suka cancanta.

Yana daga fa'idodinsa: Tsarkake rai daga kaskantacciyar ɗabi'a (rowa) da biyan bukatar Musulunci da musulmai.

4- Amma kuma Azumin watan Ramadan: Shi ne bauta ga Allah -Maɗaukakin sarki - da kamewa daga abubuwa masu karya (azumi) da rana a Ramadana.

Yana daga fa'idodinsa: Horar da rai a bisa barin abubuwan so, don neman yardar Allah - Mai girma da ɗaukaka -.

5- Amma ziyartar Ɗakin Allah: Shi ne bauta ga Allah- Maɗaukakin sarki - da nufin Ɗaki mai alfarma,don aikata alamomin (ayyukan) Hajji.

Yana daga fa'idodinsa: Horar da rai a kan bada dukiya da aka tara da karfin jiki a wajen biyayyar Allah - Madaukakin sarki - da wannan ne Hajji ya kasance wani nau'i na jihadi a kan tafarkin Allah - Madaukakin sarki -.

Wadannan fa'idodin wadanda muka ambace su, na wadannan ginshikan, dama wadanda ba mu ambace su ba, suna sa al'umma (su zamo) al'umma ta Musulunci tsarkakkiya mai tsarkaka, tana yin Addini ga Allah Addini na gaskiya, tana kuma mu'amalantar halitta da adalci da kuma gaskiya. Domin abin da ba su ba daga shari'oin Musulinci, yana ingantuwa ne da ingantuwar wadannan ginshikan, kuma halayen al'umma suna ingantuwa da ingantuwar Addininta, kuma ingantuwar halayensu yana tsere mata ne, da gwargwadan abin da ya tsere mata na daga ingantuwar al'amuran Addininta.

Wanda yake son karin bayanin haka, to ya karanta fadinSa - Madaukakin sarki -:

(وَلَوْ أَنَّ أَهْلَ الْقُرَىٰ ءَامَنُوا وَاتَّقَوْا لَفَتَحْنَا عَلَيْهِم بَرَكَاتٍ مِّنَ السَّمَاءِ وَالْأَرْضِ وَلَٰكِن كَذَّبُوا فَأَخَذْنَاهُم بِمَا كَانُوا يَكْسِبُونَ 96 أَفَأَمِنَ أَهْلُ الْقُرَىٰ أَن يَأْتِيَهُم بَأْسُنَا بَيِّنًا وَهُمْ نَائِمُونَ 97 أَوَأَمِنَ أَهْلُ الْقُرَىٰ أَن يَأْتِيَهُم بَأْسُنَا ضُحًى وَهُمْ يُلْعَبُونَ 98 أَفَأَمِنُوا مَكْرَ اللَّهِ فَلَا يَأْمَنُ مَكْرَ اللَّهِ إِلَّا الْقَوْمُ الْخَاسِرُونَ 99)

{Kuma dā lalle mutānen alkaryu sun yi īmāni kuma suka yi takawa dā hakīka Mun būde albarkōki a kansu daga sama da kasa, kuma amma sun karyata, don haka Muka kāma su da abin da suka kasance sunā tārāwa 96.

Shin, mutānen alkaryu sun amince wa azābar Mu ta jē musu da dare, alhāli kuwa sunā barci? 97

Kō kuwa mutānen alkaryu sun amince wa azābarMu ta jē musu da hantsi, alhāli kuwa sunā wāsa? 98

Shin fa, sun amince wa makarun Allah? To, bābu mai amince wa makarun Allah fāce mutāne māsu hasāra! 99} [al-A'raf: 96-99].

Ya yi duba a tarihin waɗanda suka gabata, haƙiƙa tarihi izina ne ga ma'abota hankula, kuma abin la'akari ne ga wanda shamaki bai tsare zuciyarsa ba, Allah Shi ne abin neman taimako.

GINSHIKAN AKIDAR MUSULUNCI

Addinin Musulunci:-Kamar yadda muka bayyana a baya- akida ne da shari'a, haƙiƙa munyi nuni zuwa wani abu daga shari'o'nsa, kuma mun ambaci rukunansa waɗanda ake la'akari da su ginshikai ga shari'o'nsa.

Amma akidar Musulunci, ginshikanta sune: Imani da Allah, da mala'ikunSa, da littatafanSa da manzanninSa da ranar lahira, da kaddara alkhairinta, da sharrinta.

Haƙiƙa littafin Allah da sunnar ManzanSa - tsira da amincin Allah su tabbata a gare shi - sun yi nuni a bisa waɗannan ginshikan.

A cikin littafin Allah - Allah Maɗaukakin sarki - Yana cewa:

﴿لَيْسَ الْبِرُّ أَنْ تُولُوا وُجُوهَكُمْ قِبَلَ الْمَشْرِقِ وَالْمَغْرِبِ وَلَكِنَّ الْبِرَّ مَنْ ءَامَنَ بِاللّٰهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ وَالْمَلَائِكَةِ وَالْكِتَابِ وَالنَّبِيِّينَ...﴾

{Bai zama addini ba dōmin kun jūyar da fuskōinku wajen gabas da yamma, kuma amma addini shi ne ga wanda ya yi īmāni da Allah da Rānar Lāhira da malā'iku da Littattafan sama da Annabāwa...} [al-Bakara: 177].
Yana cewa a kan kaddara:

﴿إِنَّا كُلَّ شَيْءٍ خَلَقْنَاهُ بِقَدَرٍ 49 وَمَا أَمْرُنَا إِلَّا وَجْدَةٌ كَلَمْحٍ بِالْبَصَرِ 50﴾

{Lalle Mũ, kōwane irin abu Mun halitta shi a kan tsāri. 49

Kuma umurninMu bai zamo ba fāce da kalma ḡaya, kamar walkāwar ido 50} [al-Kamar: 49-50].

A cikin sunnar Manzon Allah - tsira da amincin Allah su tabbata a gare shi - Yana amsawa Jibril lokacin da ya tambaye shi game da imani: «Imani: (shi ne) ka yi imani da Allah, da mala'ikunSa, da littattafanSa, da ManzanninSa, da ranar lahira, kuma ka yi imani da kaddara: alkhairinta da sharrinta»¹.

Imani da Allah - Maḡaukakin sarki -:

Amma imani da Allah, yana kunsar abubuwa ne guda huḡu:

Abu na farko: Imani da samuwar Allah - Maḡaukakin sarki -:

¹ Muslim ne ya fitar da shi: Littafin Imani, lamba ta (8), da Abu Dawud: Littafin Sunnah, Babi a cikin Kaddara, lamba ta (4695).

Hakika kyakyyawar dabi'a, da hankali da shari'a, da riska ta sarari, sun yi nuni a bisa samuwarSa - Madaukakin sarki -.

Amma nunin halitta ta asali a bisa samuwarSa-tsarki da daukaka sun tabbata a gare Shi -: Hakika dukkan abin halitta an haliƙce shi ne a kan imani da Mahaliccinsa, ba tare da rigayar tunani ba, ko koyarwa, babu wanda zai juya ya bar abin da wannan halitta ta asali ta hukuntar, sai wanda abin da zai juyar da shi daga gare ta ya darsu a kan zuciyarsa; Saboda faɗin Annabi - tsira da amincin Allah su tabbata a gare shi -: «Babu wani yaro face ana haifarsa a kan turba, sai dai iyayensa su maida shi bayahude, ko su maida shi banasare, ko su maida shi bamajuse»¹.

2- Amma nunin hankali a bisa samuwar Allah - Madaukakin sarki - domin cewa waɗannan abubuwan halitta: Waɗanda suka gabata da waɗanda za su zo, babu makawa suna da wani Mahalicin da Ya samar da su, domin ba zai yuwu ba, su samar da kansu da kansu, kuma ba zai yuwu su samu haka kwatsam ba.

¹ Bukhari ne ya fitar da shi: Littafin jana'iza, babin idan yaro ya musulunta sai ya rasu, shin za'a yi masa sallar jana'iza, kuma shin za'a bijirowa da yaro Musulunci, lamba ta (1292), da Muslim: Littafin kaddara, babin ma'anar cewa kowane jariri ana haifarsa a kan fitra, da hukuncin mutuwar yaran kafirai da yaran musulmai, lamba ta (2658).

Ba zai yuwu ba, su samar da kansu da kansu: domin wani abu ba ya halittar kansa, domin kafin samuwarsa rasasshe ne, to ta yaya zai zama mahalicci?!

Ba kuma zai yuwu ba, su samu katsahan, domin dukkan fararre lalle ba makawa akwai wanda ya farar da shi. Kuma domin cewa samuwarsu a kan wannan tsarin mai kayatarwa, da jerantuwa mai damfaruwa, da haɗuwa mai cudanyuwa tsakanin dalilai da abubuwan da suke haifar da su, da kuma tsakanin kasantattu sashinsu tare da sashi, (hakan) zai hana hani yankakke samuwarsu ta kasance katsahan, domin abin samarwa ta hanyar katsahan ba ya zamowa a kan tsari a asalin samuwarsa, to ta yaya zai kasance tsararre a halin wanzuwarsa da ci gabansa?!

Idan ba zai yuwu ba cewa waɗannan ababen halitta su samar da kansu da kansu ba, ko kuma su samu katsahan ba, to ya tabbata cewa akwai wanda ya samar da su, shi ne Allah Ubangijin talikai.

Hakika Allah - Maɗaukakin sarki - Ya ambaci wannan dalili na hankali, da hujja yankakkiya a cikin surar al-Dur; a inda Ya ce:

{أَمْ خُلِيفُوا مِنْ غَيْرِ شَيْءٍ أَمْ هُمْ الْخُلَفَاءُ 35}

{Shin, an halitta su ne bã daga kōme ba, kō kuwa sũ ne māsũ yin halitta? 35} [ad-Dur: 35]. Yana nufin: Cewa su ba'a haliccesu ba ba tare da Mahalicci ba, ba kuma su ne suka halicci kawunansu ba; to ya tabbata cewa Mahaliccinsu Ya kasance shi ne Allah - Mai girma

da daukaka -. Saboda wannan ne, ya yin da Jubairu Ibnu Mud'im - Allah Ya yarda da shi - ya ji Manzan Allah - tsira da amincin Allah su tabbata a gare shi - yana karanta Surar al-Dur sai ya kai ga waɗannan ayoyin:

﴿أَمْ خُلِقُوا مِنْ غَيْرِ شَيْءٍ أَمْ هُمُ الْخُلُقُونَ 35 أَمْ خُلِقُوا السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ بَلْ لَا يُوقِنُونَ 36 أَمْ عِنْدَهُمْ خَزَائِنُ رَبِّكَ أَمْ هُمُ الْمُصَيِّرُونَ 37﴾

{Shin, an halitta su ne bã daga kõme ba, kõ kuwa sũ ne mãsu yin halitta? 35

Shin, sun halitta sammai da kasa ne? Ā'a ba su dai yi ĩmānin yakīni ba. 36

Shin, taskōkin Ubangijinka, sunā a wurinsu ne? Kõ kuwa sũ ne mãsu rinjāya? 37} [ad- Dur: 35-37].

Jubairu ya kasance a wannan lokaci mushiriki ne, ya ce: "Zuciyata ta kusa ta fashe, hakan shi ne farkon abin da ya tabbatar da imani a cikin zuciyata"¹.

Mu buga misali da zai bayyanar da haka: Cewa da ace wani mutum zai ba ka labarin wani katafaren gida mai tsawo, da lambuna suka kewaye shi, kuma koramu suke gudana a tsakaninsu, kuma an cika shi da shimfidu da gadaje, an kuma kawata shi da nau'o'in ado daga masu tabbatar da shi da kuma cika shi, ya kuma ce da kai: Hakika wannan katafaren gida da abin da yake cikinsa na daga cika, hakika ya samar da kansa ne, ko ya samu hakannan kwatsam, ba tare da mai samawarwa ba, da ka yi gaggawan musun hakan, da

¹ Bukhari ne ya fitar da shi: Surar al-Dur, a lamba ta (4854).

kuma ka karyata shi, kuma ka dauki zancensa wauta ta magana. Shin zai yiwu bayan haka, wannan kasantacce mai fadi ya kasance: Da kasarsa da samansa da taurarinsa, da halayensa, da tsarinsa mai kayatarwa mai rinjaye, ya samar da kansa, ko ya samu kwatsam ba tare da mai samarwa ba?!

3- Amma dalilai na Shari'a a bisa samuwar Allah - Maɗaukakin sarki -; domin cewa dukkanin littattafan sama, suna furuci da haka: da abin da suka zo da shi na daga hukunce-hukunce na adalci waɗanda suka kunshi maslahohin halitta, dalili ne a bisa cewa, su daga Ubangiji Gwani Masani da maslahohin halittarSa suke. Da abin da suka zo da shi na daga labarai na kasantacce waɗanda waki'i ya shaida da gaskiyarsu, dalili ne a bisa cewa su daga Ubangiji Mai iko a bisa samar da abin da Ya bada labari da shi suke.

4- Amma dalilan riska ta sarari a bisa samuwar Allah - Maɗaukakin sarki -: To tana daga fuskoki biyu:

Daya daga cikinsu: Cewa mu muna ji kuma muna gani na amsawa masu roko da agazawa masu neman dauki, abin da yake nuni nuni yankakke a bisa samuwarSa - Maɗaukakin sarki -. Allah - tsarki ya tabbatar maSa - Ya ce:

(وَنُوحًا إِذْ نَادَىٰ مِنْ قَبْلُ فَاسْتَجَبْنَا لَهُ...)

{Kuma Nūhu, a sa'ad da ya yi kira a gabāni, sai Muka karɓa masa...} [al- Anbiya': 76]. Kuma Allah - Maɗaukakin sarki - Ya ce:

﴿إِذْ تَسْتَغِيثُونَ رَبَّكُمْ فَاسْتَجَابَ لَكُمْ...﴾

{A lõkacin da kuke nēman Ubangijinku taimako, sai Ya karba muku...} [al-Anfal: 9].

A cikin «Sahihul Bukhari» daga Anas bin Malik - Allah Ya yarda da shi - ya ce: «Hakika wani balaraben kauye ya shigo ranar Juma'a - alhalin Annabi - tsira da amincin Allah su tabbata a gare shi - yana huduba -, sai ya ce: Ya Manzon Allah, dukiya ta halaka, iyalai sun yunwata, ka rokar mana Allah; sai ya daga hannayensa ya yi addu'a, sai girgije ya ta so ya yaɗu, kamar duwatsu, bai gushe ba a kan mimbarinsa, har na ga ruwan sama yana daga daga gemunsa»¹.

A cikin kuma Juma'a ta biyu, sai wannan balaraben kauyen ya tashi, ko waninsa ya ce: Ya Manzan Allah, gini ya rushe, kuma dukiya ta dulmiye, ka rokar mana Allah, sai ya daga hannayensa, kuma tsira da amincin Allah su tabbata a gare shi ya ce: «Ya Allah a kewayenmu, ba a kanmu ba». «To, duk inda ya yi ishara, sai ya rabu»².

Kuma amsawar masu Addu'a bai gushe ba yana wani lamari abin shaidawa (gani) har zuwa wannan zamaninmu, ga wanda ya gasgata fakewa da mika

¹ Bukhari ne ya fitar da shi a littafin Juma'a, babin istisqa'i a hudubar Juma'a, lamba ta (891).

² Bukhari ne ya fitar da shi a littafin Juma'a, babin istiska'i a huduba ranar Juma'a, lamba ta (891), da Muslim a littafin sallar istiska'i, babin addu'a a istiska'i, lamba ta (897).

lamarinsa ga Allah- Maɗaukakin sarki - ya kuma zo da sharuɗɗan amsawa.

Fuska ta biyu: Haƙika ayoyin Annabawa waɗanda ake kiransu da mu'ujizoji, kuma mutane suke ganinsu, ko suke jin su hujja ce yankakkiya a bisa samuwar Mai aiko su, Shi ne Allah - Maɗaukakin sarki -; domin su wasu al'amura ne da suka fita (wuce) ikon ɗan Adam. Allah - Maɗaukakin sarki - Yana gudanar da su, don karfafawa ga ManzanninSa da kuma taimako a gare su.

Misalin haka: Mu'ujizar (Annabi) Musa- amincin Allah ya tabbata a gare shi - Allah - Maɗaukakin sarki - Ya umarce shi da ya buga sandarsa a kan kogi, sai ya buga ta, sai ya tsage goma sha biyu hanya bushashshiya, ruwa kuma a tsakaninsu kamar duwatsu. Allah - Maɗaukakin sarki - Ya ce:

﴿فَأَوْحَيْنَا إِلَىٰ مُوسَىٰ أَنْ أَضْرِبْ بِعَصَاكَ الْبَحْرَ فَأَنْفَلَقَ فَكَانَ كُلُّ فِرْقٍ كَالطَّوْدِ الْعَظِيمِ ۖ﴾ (63)

{Sai Muka yi wahayi zuwa ga Mūsā cēwa 'Ka dōki tēku da sandarka.' Sai tēku ta tsāge, kōwane tsāgi ya kasance kamar falalen dūtse mai girma 63} [ash-Shu'ara': 63].

Misali na biyu kuma: Mu'ujizar (Annabi) Isa - amincin Allah ya tabbata a gare shi - ta yadda yake rayar da matattu, kuma ya fito da su daga kabarurrukansu da izinin Allah. Allah - Maɗaukakin sarki - Ya faɗa game da shi:

{...وَأَحْيِ الْمَوْتَىٰ بِإِذْنِ اللَّهِ...}

{...kuma ina rāyar da matottu, da izinin Allah...}
[āli- Imran: 49]. Kuma Ya ce:

{...وَإِذْ تُخْرِجُ الْمَوْتَىٰ بِإِذْنِي...}

{...kuma a lōkacin da kake fitar da matattu da izinīNa...} [al- Ma'ida: 110].

Misali na uku kuma: Na (Annabi) Muhammad - tsira da amincin Allah su tabbata a gare shi- lokacin da kuraishawa suka nemi mu'ujiza daga gare shi, sai ya yi nuni zuwa ga wata, sai ya tsage tsagi biyu, mutane suka gan shi, a kan haka ne fadarSa - Maɗaukakin sarki -:

{اَقْرَبْتَ السَّاعَةَ وَاَنْشَقَّ الْفَمْرُ 1 وَاِنْ يَرَوْا ءَايَةً يُعَرِّضُوْا وَيَقُوْلُوْا سِحْرٌ مُّسْتَمِرٌّ
{2

{Sā'a ta yi kusa, kuma wata ya tsāge. 1 Idan sun ga wata āyā, sai su yi watsi da ita, kuma su ce: sihiri ne mai ci gaba 2} [al-Kamar: 1-2].

Wadannan mu'ujizozin da aka gani, wadanda Allah - Maɗaukakin sarki - Yake gudanar da su, don karfafawa ga ManzaninSa, da kuma taimako a gare su, suna nuni, nuni yankakke a bisa samuwarsa - Maɗaukakin sarki -.

Al'amari na biyu daga abin da imani da Allah ya ke kunshe da shi: Imani da RububiyyarSa, ai cewa Shi kadai ne Ubangiji ba Shi da abokin tarayya ko mai taimako.

Ubangiji: Shi ne wanda halitta, da mulki, da umarni, suka tabbata a gare Shi, babu wani mahalicci ko mamallaki sai Shi, babu wani umarni sai gare Shi. Allah - Maɗaukakin sarki - Ya ce:

{...أَلَا لَهُ الْخَلْقُ وَالْأَمْرُ...}

{...To, Shī ne da halittar kuma da umurnin...} [al-A'raf: 54]. Kuma Ya ce:

{...ذَلِكُمْ اللَّهُ رَبُّكُمْ لَهُ الْمُلْكُ وَالَّذِينَ تَدْعُونَ مِنْ دُونِهِ مَا يَمْلِكُونَ مِنْ قِطْمِيرٍ}

{...Wannan Shī ne Allah, Ubangijinku, gare Shi mulki yake, kuma waɗanda kuke kira waninSa bā su mallakar kō fātar gurtsun dabīno.} [Fadīr: 13].

Ba a san cewa wani daga halitta ya yi musun Rububiyyar Allah - tsarki ya tabbatar maSa - ba, sai dai in ya kasance mai girman kai ne, ba mai kuɗirce abin da yake faɗa ba, kamar yadda ya faru ga Fir'auna, ya yin da ya ce da mutanansa:

{فَقَالَ أَنَا رَبُّكُمُ الْأَعْلَى 24}

{Sai ya ce: "Nī ne Ubangijinku mafi ɗaudaka 24} [an-Nazī'at: 24]. Kuma Ya ce:

{...يَا أَيُّهَا الْمَلَأُ مَا عَلِمْتُ لَكُمْ مِنْ إِلَهٍ غَيْرِي...}

{...Yā ku mashāwarta! Ban san kunā da wani abin bautāwa baicina ba...} [al-Kasas: 38], sai dai hakan bai zama daga akida ba. Allah - Maɗaukakin sarki - Ya ce:

{وَجَدُوا بِهَا وَاسْتَيْقَنَتْهَا أَنْفُسُهُمْ ظُلْمًا وَعُلُوًّا...}

{Kuma suka yi musunsu, alhāli zukātansu sun natsu da su dōmin zālunci da girman kai...} [an-Naml: 14].

Kuma (Annabi) Musa - aminci ya tabbata a gare shi -
ya ce wa Fir'auna, kamar yadda Allah Ya ba da labari
game da shi:

{...لَقَدْ عَلِمْتَ مَا أَنْزَلَ هَؤُلَاءِ إِلَّا رَبُّ السَّمُوتِ وَالْأَرْضِ بَصَائِرَ وَإِنِّي لَأَظُنُّكَ
يُفِرُّ عَوْنُ مَثْبُورٍ}

{...Hakīka ka sani bābu wanda ya saukar da
wadannan, fāce Ubangijin sammai da kasa dōmīn su
zama abūbuwan lūra. Kuma lalle ne ni, hakīka, ina
zaton ka, yā Fir'auna, halakakke.} [al-Isra': 102].
Saboda wannan ne mushirikai suka kasance suke
tabbatar da Rububiyar Allah - Maɗaukakin sarki -,
tare kuma da yadda suke masa tarayya a Uluhiyya.
Allah - Maɗaukakin sarki - Ya ce:

{قُلْ لِمَنِ الْأَرْضُ وَمَنْ فِيهَا إِنْ كُنْتُمْ تَعْلَمُونَ 84 سَيَقُولُونَ لِلَّهِ قُلْ أَفَلَا تَذَكَّرُونَ
85 قُلْ مَنْ رَبُّ السَّمُوتِ السَّبْعِ وَرَبُّ الْعَرْشِ الْعَظِيمِ 86 سَيَقُولُونَ لِلَّهِ قُلْ أَفَلَا
تَتَّقُونَ 87 قُلْ مَنْ يَدْعُمُكُم بِكُلِّ شَيْءٍ وَهُوَ يُجِيرُ وَلَا يُجَارُ عَلَيْهِ إِنْ كُنْتُمْ
تَعْلَمُونَ 88 سَيَقُولُونَ لِلَّهِ قُلْ فَأَنَّى تُسْحَرُونَ 89}

{Ka ce: "Wane ne da mulkin kasa da wanda ke a
cikinta, idan kun kasance kunā sani?"84 Za su ce:
"Allah ne." Ka ce: "Ashe, ba ku tunāni? 85 Ka ce:
"Wane ne Ubangijin sammai bakwai da Ubangijin
Al'arshi mai girma?"86 Za su ce: "Allah ne." Ka ce:
"Ashe, ba ku jin tsoronSa?"87 Ka ce: "Wane ne a
hannunSa mulkin dukkan kōme, kuma Shi ne ke bayar
da kariya, kuma ba a iya bayar da kariya daga gare Shi,
idan kun kasance kunā sani?"88 Za su ce: "Allah ne."

Ka ce: "To, yaya kuke yin sihiri? 89} [al- Mu'minun: 84-89].

Allah - Maɗaukakin sarki - Ya ce:

﴿وَلَيْنِ سَأَلْتَهُمْ مَنْ خَلَقَ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضَ لَيَقُولُنَّ خَلَقَهُنَّ الْعَزِيزُ الْعَلِيمُ 9﴾

{Kuma lalle ne, idan ka tambaye su, "Wāne ne ya halitta sammai da kasa?" Lalle zā su ce, "Mabuwāyi Mai ilmi ne Ya halitta su 9} [az-Zukhruf: 9].

Kuma - tsarki ya tabbatar maSa - Ya ce:

﴿وَلَيْنِ سَأَلْتَهُمْ مَنْ خَلَقَهُمْ لَيَقُولُنَّ اللَّهُ فَأَنَّى يُؤْفَكُونَ 87﴾

{Kuma lalle idan ka tambaye su: 'Wāne ne ya halitta su?' Lalle ne zā su ce Allah ne. To, yāya ake jūyar da su? 87} [az-Zukhruf: 87].

Lamarin Allah - tsarkakken sarki -, mai gamewa ne ga lamari na kasantacce da na shari'a, kamar yadda Shi ne Mai tsara kasantacce mai hukunci a cikinsa, da abin da Yake nufi, gwargwadan abin da hikimarSa take hukuntarwa. To, kuma Shi ne hakanan Mai hukunci a cikinsa da shar'anta ibadu, da hukunce-hukuncen ma'amaloli gwargwadan yadda hikimarSa take hukuntarwa. Wanda ya riki wani mai shar'antawa tare da Allah - Maɗaukakin sarki -, ko (ya riki) wani mai hukuntawa a mu'amaloli, to haƙiƙa ya yi shirka da Shi, kuma bai tabbatar da imani ba.

Lamari na uku daga abin da imani da Allah yake kunsarsa: Imani da Uluhiyyarsa, wato: Cewa Shi kaɗai ne abin bautawa da gaskiya, ba Shi da abokin tarayya,

kalmar (Ilāhu) da ma'anar (al-ma'lūh) wato (abin bautawa) don so da kuma girmamawa.

Allah - Maɗaukakin sarki - Ya ce:

﴿وَالَهُمْ إِلَهٌ وَحْدٌ لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ الرَّحْمَنُ الرَّحِيمُ 163﴾

{Kuma Ubangijinku Ubangiji Guda ne. Bābu wani abin bautawa da cancanta fāce Shi, Mai rahama, Mai jin kai 163} [al-Bakara: 163]. Kuma (Allah) Maɗaukakin sarki Ya ce:

﴿شَهِدَ اللَّهُ أَنَّهُ لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ وَالْمَلَائِكَةُ وَأُولُوا الْعِلْمِ قَائِمًا بِالْقِسْطِ لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ الْعَزِيزُ الْحَكِيمُ 18﴾

{Allah Ya shaida cēwa: Lalle ne bābu abin bautāwa da cancanta fāce Shi kuma malāiku da ma'abūta ilmi sun shaida, yana tsaye da ādalci, bābu abin bautāwa da cancanta face Shi, Mabuwayi, Mai hikima 18} [āli-Imran: 18]. Duk wanda ya riki wani abin bautawa tare da Allah, yake bautawa waninSa, to, Uluhiyyarsa batacciya ce. Allah - Maɗaukakin sarki - Ya ce:

﴿ذَٰلِكَ بِأَنَّ اللَّهَ هُوَ الْحَقُّ وَأَنَّ مَا يَدْعُونَ مِنْ دُونِهِ هُوَ الْبَاطِلُ وَأَنَّ اللَّهَ هُوَ الْعَلِيُّ الْكَبِيرُ 62﴾

{Wancan! sabōda lalle ne Allah, shī ne Gaskiya, kuma lalle ne, abin da suke kira waninSa shi ne karya. Kuma lalle ne Allah, Shī ne Maɗaukaki, Mai girma 62} [al-Hajj: 62]. Kuma ambatonsu Alloli da akayi ba ya ba su can-cantar Allantaka, Allah - Maɗaukakin sarki - Ya ce dangane da {Laata, da Uzza, da Manaata}:

﴿إِنْ هِيَ إِلَّا أَسْمَاءٌ سَمَّيْتُمُوهَا أَنْتُمْ وَءَابَاؤُكُمْ مِمَّا أَنْزَلَ اللَّهُ بِهَا مِنْ سُلْطَانٍ...﴾

{Wadannan bã kōme ba ne fāce sūnāye, waɗanda kuka ambace su da su, kũ da uwāyenku. Allah bai saukar da wani dalīli game da su ba...} [an-Najm: 23].

Kuma Ya ce dangane da (Annabi) Hudū - amincin Allah ya tabbata a gare shi - cewa shi ya ce wa mutanensa:

﴿...أَتَجِدُونَنِي فِي أَسْمَاءٍ سَمَّيْتُمُوهَا أَنْتُمْ وَءَابَاؤُكُمْ مَا نَزَّلَ اللَّهُ بِهَا مِنْ سُلْطَانٍ...﴾

{...Shin, kunã jãyya da ni a cikin wasu sunāye waɗanda kũ ne kuka yi musu sunāyen, kũ da ubanninku, Allah bai saukar da wani dalili ba a gare su...?} [al-A'raf: 71].

Kuma Ya ce dan gane da (Annabi) Yusuf - amincin Allah ya tabbata a gare shi- cewa shi ya ce wa abokansa na kurukuku su biyu:

﴿يُصْحَبِي السِّجْنِ عَرَبَانِ مُتَّفَقُونَ خَيْرٌ أَمِ اللَّهُ الْوَحْدُ الْقَهَّارُ مَا تَعْبُدُونَ مِنْ دُونِهِ إِلَّا أَسْمَاءُ سَمَّيْتُمُوهَا أَنْتُمْ وَءَابَاؤُكُمْ مَا أَنْزَلَ اللَّهُ بِهَا مِنْ سُلْطَانٍ...﴾

{Yã abōkaina biyu na kurkuku! Shin iyāyen giji dabam-dabam ne mafiya alhēri kō kuwa Allah Makadaici Mai tankwasāwa? Ba ku bauta wa kōme ba, baicin sūnāye waɗanda kuka sanya musu, kũ da ubanninku, Allah bai saukar da wani dalīli ba game da su...} [Yusuf: 39-40].

Saboda wannan ne manzanni- tsira da amincin Allah su tabbata a gare su- suka kasance, suna cewa mutanansu:

﴿...أَعْبُدُوا اللَّهَ مَا لَكُمْ مِنْ إِلَهٍ غَيْرُهُ...﴾

{...Ku bauta wa Allah. Bã ku da wani abin bautãwa waninsa...} [al-A'raf: 59] Sai dai mushirikai sun ki hakan, suka riki alloli koma bayan Allah, suna bauta musu tare da Allah - tsarkakakken sarki kuma Maɗaukaki - suna neman taimakonsu da agajinsu.

Kuma haƙiƙa- Allah - Maɗaukakin sarki- Ya bata rikar waɗannan iyayengjin da hujjoji biyu na hankali:

Na farko: Cewa babu wani abu daga cikin abubuwan da suka kebanci allantaka a tare da waɗannan allolin da suka rike. Su halittarsu aka yi, ba sa halitta, ba sa jawo wani anfani ga masu bauta mu su, kuma ba sa tunkuɗe wata cuta daga gare su, kuma ba sa mallakar rayuwa ko mutuwa a gare su, kuma ba sa mallakar wani abu daga sammai, ba sa kuma tarayya a cikinsa.

Allah - Maɗaukakin sarki - Ya ce:

﴿وَاتَّخَذُوا مِنْ دُونِ اللَّهِ لَا يَخْلُقُونَ شَيْئًا وَهُمْ يُخْلَقُونَ وَلَا يَمْلِكُونَ أَنْفُسَهُمْ ضَرًّا وَلَا نَفْعًا وَلَا يَمْلِكُونَ مَوْتًا وَلَا حَيَاةً وَلَا تُشْورًا 3﴾

{Kuma suka riki abũbuwan bautawa, baicin Shi, bã su yin halittar kõme alhãli sũ ne ake halittãwa kuma bã su mallakar wa kansu wata cũta ko wani amfãni, kuma bã su mallakar mutuwa kuma bã su mallakar rãyarwa, kuma bã su mallakar tãyarwa 3} [al-Furkan: 3].

Kuma (Allah) Maɗaukakin sarki Ya ce:

{قُلْ أَدْعُوا الَّذِينَ زَعَمْتُمْ مِّنْ دُونِ اللَّهِ لَا يَمْلِكُونَ مِثْقَالَ ذَرَّةٍ فِي السَّمَوَاتِ وَلَا فِي الْأَرْضِ وَمَا لَهُمْ فِيهِمَا مِنْ شِرْكٍ وَمَا لَهُ مِنْهُمْ مِّنْ ظَهِيرٍ وَلَا تَنْفَعُ السَّفَعَةُ عِنْدَهُ إِلَّا لِمَنْ أَذِنَ لَهُ...}

{Ka ce: "Ku kirāyi waɗanda kuka riya (cēwa abūbuwan bautāwa ne) baicin Allah, bā su Mallakar ma'aunin zarra a cikin sammai, kuma bā su Mallakarsa a cikin kasa kuma bā su da wani rabon tārēwa a cikinsu (sammai da kasa), kuma bā Shi da wani mataimaki daga gare su. Kuma cēto bā ya amfanarwa a wurinSa fāce ga wanda Ya yi izni gare shi...} [Saba'i: 22-23].

وقال تعالى: {أَيَسْرِكُونَ مَا لَا يَخْلُقُ شَيْئًا وَهُمْ يُخْلَقُونَ 191 وَلَا يَسْتَطِيعُونَ لَهُمْ نَصْرًا وَلَا أَنْفُسُهُمْ يَنْصُرُونَ 192}

Kuma Madaukakin sarki Ya ce: {Shin, sunā shirki da abin da bā ya halittar kōme, kuma sūne ake halittāwa? 191 Kuma bā su iyāwa gare su taimako, kuma bā su taimakon kansu 192} [al-A'raf: 191-192].

Idan wannan ya kasance shi ne halin waɗancan iyayen giji (ababen bauta), to hakika rikarsu a matsayin ababen bauta, yana daga mafi girman wauta, kuma barna mafi baci.

Na biyu: Hakika waɗannan mushirikan sun kasance suna tabbatar da cewa Allah - Madaukakin Sarki - Shi kaɗai ne Ubangiji Mahalicci, wanda mulkin kowanne abu ke hannunSa, Shi Yana amintar da wanda Ya so, kuma ba'a amintar da wanda Ya yi nufin azabtarwa; wannan yana lazimta musu su kaɗaita Shi da Uluhiyya, kamar yadda suka kaɗaita Shi da Rububiyya, kamar yadda (Allah) Madaukkain sarki Ya ce:

﴿يَا أَيُّهَا النَّاسُ اعْبُدُوا رَبَّكُمُ الَّذِي خَلَقَكُمْ وَالَّذِينَ مِنْ قَبْلِكُمْ لَعَلَّكُمْ تَتَّقُونَ 21 الَّذِي جَعَلَ لَكُمُ الْأَرْضَ فِرَاشًا وَالسَّمَاءَ بِنَاءً وَأَنْزَلَ مِنَ السَّمَاءِ مَاءً فَأَخْرَجَ بِهِ مِنْ الثَّمَرَاتِ رِزْقًا لَكُمْ فَلَا تَجْعَلُوا لِلَّهِ أَنْدَادًا وَأَنْتُمْ تَعْلَمُونَ 22﴾

{Yā ku mutāne! Ku bauta wa Ubangjinku, Wanda Ya halicce ku, kũ da waɗanda suke daga gabāninku, tsammāninku ku kāre kanku! 21 Wanda Ya sanya muku kasa shimfiɗa, da sama gini, kuma Ya saukar da ruwa daga sama, Ya fitar da 'ya'yan itāce da shi, arziki a gare ku. Sabōda haka, kada ku sanya wa Allah abōkan tarayya, alhāli kuwa kũ kunā sani 22} [al-Bakara: 21-22].

Kuma (Allah) Maɗaukakin sarki Ya ce:

﴿وَالَّذِينَ سَأَلْتَهُمْ مَنْ خَلَقَهُمْ لَيَقُولُنَّ اللَّهُ فَأَنَّى يُؤْفَكُونَ 87﴾

{Kuma lalle idan ka tambaye su: 'Wāne ne ya halitta su?' Lalle ne zā su ce Allah ne. To, yāya ake jūyar da su? 87} [az-Zukhruf: 87].

Kuma (Allah) - Maɗaukakin sarki - Ya ce:

﴿قُلْ مَنْ يَرْزُقُكُمْ مِنَ السَّمَاءِ وَالْأَرْضِ أَمَّنْ يَمْلِكُ السَّمْعَ وَالْأَبْصَرَ وَمَنْ يُخْرِجُ الْحَيَّ مِنَ الْمَمِيتِ وَيُخْرِجُ الْمَمِيتَ مِنَ الْحَيِّ وَمَنْ يُدَبِّرُ الْأَمْرَ فَسَيَقُولُونَ اللَّهُ فَقُلْ أَفَلَا تَتَّقُونَ 31 فَذَلِكُمُ اللَّهُ رَبُّكُمْ الْحَقُّ فَمَاذَا بَعْدَ الْحَقِّ إِلَّا الضَّلَالُ فَأَنَّى تُصْرَفُونَ 32﴾

{Ka ce: "Wāne ne Yake azurtā ku daga sama da kasa? Shin kō kuma Wāne ne Yake mallakar jĩ da ganĩ, kuma Wāne ne Yake fitar da mai rai daga mamaci, kuma Ya fitar da mamaci daga mai rai, Kuma Wāne ne Yake shirya al'amari?" To, zā su ce: "Allah ne." To, ka ce: "Shin fa, bā zā ku yi takawa ba?" 31 Wannan Allah ne Ubangijinku na gaskiya. To, me ke akwai bayan

gaskiya fāce bata? To, yāya ake karkatar da ku? 32} [Yunus: 31-32].

Lamari na huɗu daga abin da imani da Allah yake kunshe da shi: Imani da sunayenSa da kuma siffofinSa:

Yana nufin: Tabbatar da abin da Allah Ya tabbatarwa kanSa a cikin littafinSa, ko sunnar ManzonSa - tsira da amincin Allah su tabbata a gare shi - na daga sunaye da siffofi, a bisa fuska da ta dace da Shi, ba tare da canja ko kore ko tambayar ya ya suke ba ko kuma kamanta (siffofi da sunayenSa) ba. Allah - Maɗaukakin sarki - Ya ce:

﴿وَلِلَّهِ الْأَسْمَاءُ الْحُسْنَىٰ فَادْعُوهُ بِهَا وَذَرُوا الَّذِينَ يُلْحِدُونَ فِي أَسْمَائِهِ سَيُجْزَوْنَ مَا كَانُوا يَعْمَلُونَ 180﴾

{Kuma Allah Yanã da sūnāye māsu kyau. Sai ku rōke shi da su, kuma ku bar waɗanda suke yin ilhādi a cikin sūnāyenSa: zã a sãka musu abin da suka kasance sunã aikatãwa 180} [al-A'raf: 180]. Kuma (Allah) - Maɗaukakin sarki - Ya ce:

﴿...وَلَهُ الْمَثَلُ الْأَعْلَىٰ فِي السَّمٰوٰتِ وَالْأَرْضِ وَهُوَ الْعَزِيزُ الْحَكِيمُ﴾

{...Kuma Yanã da misãli wanda ya fi ɗaukaka a cikin sammai da kasã kuma Shĩ ne Mabuwãyi, Mai hikima} [ar-Rum: 27]. Kuma (Allah) - Maɗaukakin sarki - Ya ce:

﴿...لَيْسَ كَمِثْلِهِ شَيْءٌ وَهُوَ السَّمِيعُ الْبَصِيرُ﴾

{...wani abu bai zama kamar tamkarSa ba, kuma Shĩ ne Mai ji, Mai gani} [ash-Shura:11].

Hakika jama'a biyu sun bata a wannan lamari:

Na farkonsu: (Masu korewa) waɗanda suka yi musun sunayen da siffofin, ko sashinsu, suna masu riya cewa, tabbatar da su ga Allah zai lazimtar da kamanceceniya, wato: Kamanta Allah - Maɗaukakin sarki - da halittunSa, wannan riyawa batacciya ce, saboda wasu fuskoki, daga cikin fuskokin:

Na farko: Cewa shi yana lazimtar da lazimai batacciya, kamar warwara a cikin zancen Allah tsarkakken sarki, hakan kuwa cewa Allah - Maɗaukakin sarki - Ya tabbatarwa kanSa sunaye da siffofi, kuma Ya kore wani abu ya zama tamkarSa. Da a ce tabbatar da su yana lazimtar da kamanceceniya, da tufka da warwara sun tabbata a cikin zancen Allah, da kuma karyata sashinsa da sashi, (tsarki ya tabbata ga Allah).

Na biyu: Cawa haɗuwar abubuwa biyu a suna ko siffa ba ya lazimtar da su kasance masu kamanceceniya, kai kana ganin mutane biyu suna haɗuwa a cewa kowannensu mutum ne mai ji, mai gani mai magana. Ba ya lazimtuwa daga haka su yi kamanceceniya a ma'anoni na mutuntaka, ji, da gani, da magana,

Za ka ga dabbobi suna da hannaye, da kafafu, da idanuwa, haɗuwarsu a wannan ba ya lazimtar da hannayensu da kafafuwansu da idanuwansu su kasance masu kamanceceniya.

Idan nisan banbanci ya bayyana, tsakanin ababen halitta, cikin abin da suka haɗu a cikinsa, na daga sunaye da siffofi, to nisan bambanci tsakanin Mahallicci da ababen halitta, shi ya fi bayyana kuma ya fi girma.

Jama'a ta biyu: (Masu kamantawa) waɗanda suka tabbatar da sunayen da siffofin, tare da kamanta Allah - Maɗaukakin sarki - da halittarSa. Suna masu riya cewa wannan shi ne hukuncin abin da nassoshi suka yi nuni da shi, domin Allah Yana magana da bayi da abin da za su fahimta, wannan riyawar batacciya ce, saboda wasu fuskoki, daga cikin fuskokin:

Na farko: Cewa kamantuwar Allah - Maɗaukakin sarki - da halittarSa lamari ne da hankali da shria'a za su bata su, kuma ba zai yi wu ba, abin da nassosin littafi da sunna suka hukuntar ya kasance lamari batacce.

Na biyu: Hakika Allah - Maɗaukakin sarki - Ya yi magana da bayi da abin da za su fahimta daga asalin ma'ana, amma hakikar abin da waccan ma'anar take kansa, to shi yana daga abin da Allah - Maɗaukakin sarki - Ya kebanta da saninsa cikin abin da yake da alaƙa da zatinSa da kuma siffofinSa.

Idan Allah Ya tabbatarwa kanSa cewa Shi Mai ji ne: To hakika ji sananne ne ta bangaran ma'ana (shi ne riskar sautuka), sai dai hakikar haka dangane da jin Allah - Maɗaukakin sarki - ba abin sani ba ne; domin

hakikar ji tana nisantar juna har ga ababen halitta, to nisantarta tsakanin Mahalicci da ababen halitta shi ya fi bayyana kuma yafi girma.

Idan Allah - Maɗaukakin sarki - Ya bada labari game da kanSa cewa Shi Ya daidaita a kan Al'arshinSa, to hakikar daidaituwa ta bangaren asalin ma'ana sananniya ce, sai dai hakikar daidaituwa wacce Shi Yake a kanta ba sananniya ba ce a gare mu, dangane da daidaituwar Allah a kan Al'arshinSa, domin hakikar daidaituwa tana bambantar juna a hakkin abin halitta. Daidaituwa a kan kujera tabbacciya ba ta zamo ba kamar daidaituwa a kan siddin rakumi mai wahalarwa mai tirjiya ba, idan ta bambanta a hakkin abin halitta, to bambantarta tsakanin Mahalicci da abin halitta shi ya fi bayyana kuma ya fi girma.

Imani da Allah - Maɗaukakin sarki - a bisa abin da muka siffanta yana samarwa mumuni fa'idoji masu girma, daga cikinsu akwai:

Ta farko: Tabbatar da kaɗaitakar Allah - Maɗaukakin sarki -, ta yadda kauna ko tsoro ba za su ratayu da waninSa ba, kuma ba za'a bautawa waninSa ba.

Ta biyu: Cikar son Allah - Maɗaukakin sarki - da girmama Shi, gwargwadon abin da sunayenSa kyawawa da siffofinSa maɗaukaka suka hukunta.

Ta uku: Tabbatar da bauta maSa da aikata abin da Ya yi umarni da shi, da kuma nisantar abin da Ya yi hani agare shi.

*

IMANI DA MALA'IKU

Mala'iku: Wata duniya ce ta gaibu, ababen halitta, masu bautar Allah - Maɗaukakikn sarki -, ba su da wani abu daga abubuwan da suka kebanci Rububiyah ko Uluhiyya. Allah - Maɗaukakikn sarki - Ya halicce su daga haske, Ya kuma ba su cikakken mika wuya ga umarninSa da karfi a bisa zartar da shi. Allah - Maɗaukakikn sarki - Ya ce:

{...وَمَنْ عِنْدَهُ لَا يَسْتَكْبِرُونَ عَنْ عِبَادَتِهِ وَلَا يَسْتَحْسِرُونَ يُسَبِّحُونَ اللَّيْلَ وَالنَّهَارَ لَا يَفْتُرُونَ}

{...Kuma waɗanda suke wurinSa bã su yin girman kai ga ibādarSa kuma bã su gajiya, suna tasbīhi dare da yini bã su kasala} [al-Anbiya': 19-20].

Kuma su adadi ne mai yawa, babu mai kididdigesu sai Allah - Maɗaukakin Sarki -. Hakika ya tabbata a cikin Bukhari da Muslim daga hadisin Anas - Allah Ya yarda da shi - a kissar mi'iraji cewa Annabi - tsira da amincin Allah su tabbata a gare shi - an ɗago masa Baitul Ma'muur a sama, kowacce rana Mala'iku dubu saba'in ne suke yin sallah a cikinsa, idan suka fita ba sa dawowa zuwa gare shi, karshen abin da ke a kansu.

Imani da Mala'iku yana kunsar al'amura huɗu:

Na farko: Imani da samuwarsu.

Na biyu: Imani da wanda muka san sunansa daga cikinsu da sunansa, (kamar Jibril) waɗanda ba mu san sunansu ba, mu yi imani da su a dunkule.

Na uku: Imani da abinda muka sani daga siffofinsu, kamar siffar (Jibril). Hakika Annabi- tsira da amincin Allah su tabbata a gare shi- ya bada labarin cewa shi ya gan shi a siffarsa wacce aka haliƙce shi a kanta, yana da fuka-fukai ɗari shida, hakika ya rufe sasannin sama.

Kuma hakika Mala'ika ya kan iya canzawa da umarnin Allah - Maɗaukakikn sarki - zuwa kamannin wani mutum, kamar yadda ya faru ga (Jibril) a lokacin da Allah - Maɗaukakin sarki - Ya aike shi zuwa ga Nana Maryam, sai ya kamantu da mutum daidaitacce a gare ta, kuma a lokacin da ya zo zuwa ga Annabi - tsira da amincin Allah su tabbata a gare shi - alhalin shi yana zaune a cikin sahabbansa, ya zo masa da siffar wani mutum mai tsananin farin tufafi, mai tsananin bakin gashi, ba a ganin alamar tafiya a gare shi, kuma babu ɗaya daga sahabbansa wanda ya san shi. Sai ya zauna zuwa ga Annabi - tsira da amincin Allah su tabbata a gare shi - ya jingina gwiwoyinsa zuwa gwiwoyinsa, ya kuma ɗora tafukan hannayensa a kan cinyoyinsa, ya tambayi Annabi - tsira da amincin Allah su tabbata a gare shi - dangane da Musulunci, da Imani, da Kyautayi, da tashin al-kiyama, da alamominta; sai Annabi - tsira da amincin Allah su tabbata a gare shi - ya amsa masa, sannan ya tafi, sa'an nan Annabi - tsira

da amincin Allah su tabbata a gare shi - ya ce: "Wannan Jibril ne; ya zo muku ne ya sanar da ku Addinink"¹.

Hakanan Mala'iku waɗanda Allah - Maɗaukakin sarki - Ya aika su zuwa (Annabi) Ibrahim da (Annabi) Luɗu sun kasance ne a bisa surar mutane (mazaje).

Na huɗu daga abin da imani da mala'iku yake kunsarsa: Imani da abin da muka sani na daga ayyukansu, waɗanda suke tsayawa da su da umarnin Allah - Maɗaukakin Sarki - kamar tsarkake Shi, da bauta maSa dare da rana, ba tare da kosawa ko rauni ba.

Kuma wasunsu yakan kasance suna da wasu ayyuka na musamman.

Misalin: Jibril amintacce ne a bisa wahayin Allah - Maɗaukakin sarki. Allah Yana aika shi da shi (wahayi) zuwa Annabawa da Manzanni.

Kuma misalin: Mika'ilu: wanda aka wakilta shi ga ruwan sama da tsirrai.

Hakanan misalin Isrāfil: Wanda aka wakilta ga busa a cikin kaho a lokacin tashin alkiyama da tasowar halitta.

Kuma kamar Mala'ikan mutuwa: Wanda aka wakilta ga karɓar rayuka a lokacin mutuwa.

¹ Muslim ne ya fitar da shi: Littafin Imani, Babin bayanin Imani da Musulunci da Ihsani da wajabcin yin imani da kaddarar Allah - Maɗaukakin Sarki -, lamba ta (8).

Da misalin Malik: Wanda aka wakilta ga wuta, shi ne mai tsaron wuta.

Kuma kamar misalin: Mala'iku waɗanda aka wakilta ga 'yan tayi a cikin mahaifa, idan mutum ya cika wata huɗu a cikin mahaifiyarsa, sai Allah Ya aiko mala'ika zuwa gare shi, ya umarce shi da rubuta arzikinsa, da ajalinsa, da aikinsa, shakiyyi ne ko mai arziki ne.

Da misalin: Mala'iku waɗanda aka wakilta su da kiyaye ayyukan 'yan Adam da rubuta su, kowanne mutum yana da mala'iku biyu, ɗayansu a dama, ɗayan kuma a hagu.

Kuma misalin: Mala'iku waɗanda aka wakilta su da tambayar mamaci idan aka sa shi a cikin kabari; mala'iku biyu suna zuwar masa, suna tambayarsa, dangane da Ubangijinsa, da Addininsa, da Annabinsa.

Imani da Mala'iku yana haifar da fa'idoji masu girma, daga cikinsu:

Ta farko: Sanin girman Allah - Maɗaukakin sarki -, da karfinSa, da sarautarSa; domin cewa girman ababen halitta yana nuni a bisa girman Mai halitta.

Ta biyu: Godewa Allah- Maɗaukakin sarki- a bisa kulawarSa da 'yan Adam, ta yadda ya wakilta daga waɗannan Mala'ikun, waɗanda suke tsayawa da kiyaye su, da rubuta ayyukansu, da wanin hakan daga maslahohinsu.

Ta uku: Son mala'iku a bisa abin da suka tsaya da shi na bautar Allah - Maɗaukakin sarki -.

Kuma haƙika wasu mutane daga karkatattu sun yi musun kasancewar mala'iku suna da jiki, suka ce: Haƙika su bayani ne a kan karfin alkhairi wanda ya tabbata a cikin ababen halitta. Wannan karyatawa ne ga littafin Allah- Maɗaukakin sarki- da sunnar ManzanSa -tsira da amincin Allah su tabbata a gare shi- da haɗuwar musulmai.

Allah - Maɗaukakin sarki - Ya ce:

﴿الْحَمْدُ لِلَّهِ فَاطِرِ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ جَاعِلِ الْمَلَكَةِ رُسُلًا أُولِي أَجْنَحَةٍ مَّتَنَّى وَثَلَاثَ رُبُوعٍ...﴾

{Gōdiya ta tabbata ga Allah, Mai fāra halittar sammai da kasā, Mai sanya malā'iku manzanni māsu fukāfukai, bibbiyu, da uku-uku da hurhuɗu...} [Faḍīr: 1].

Kuma (Allah) Maɗaukakin sarki Ya ce:

﴿وَلَوْ تَرَىٰ إِذْ يَتَوَفَّى الَّذِينَ كَفَرُوا الْمَلَائِكَةُ يَضْرِبُونَ وُجُوهَهُمْ وَأَدْبَرَ هُمْ...﴾

{Kuma dā kā gani, a lōkacin da Malā'iku suke karɓar rāyukan waɗanda suka kāfirta, sunā duka fuskōkinsu da ɗuwāwunsu...} [al-Anfal: 50].

Kuma (Allah) Maɗaukakin sarki Ya ce:

﴿...وَلَوْ تَرَىٰ إِذْ الظَّالِمُونَ فِي غَمَرَاتِ الْمَوْتِ وَالْمَلَائِكَةُ بَاسِطُوا أَيْدِيهِمْ أَخْرِجُوا أَنفُسَكُمُ...﴾

{...Kuma dā kā gani, a lōkacin da azzālumai suke cikin māyen mutuwa, kuma malā'iku sunā māsu

shimfida hannuwansu, (sunā ce musu) "Ku fitar da kanku;...} [al-An'am: 93].

Kuma (Allah) Maɗaukakin sarki Ya ce:

{...حَتَّىٰ إِذَا فُزِّعَ عَن قُلُوبِهِمْ قَالُوا مَاذَا قَالَ رَبُّكُمْ قَالُوا الْحَقُّ وَهُوَ الْعَلِيُّ الْكَبِيرُ}

{...Har a lõkacin da aka kuranye tsõro daga zukātansu, sai su ce, 'Mēne ne Ubangijinku Ya ce?' Suka ce: 'Gaskiya', kuma shi ne Maɗaukaki, Mai girma} [Saba'i: 23].

Kuma - tsarki ya tabbatar maSa - Ya ce game da 'yan aljanna:

{...وَالْمَلٰٓئِكَةُ يَدْخُلُوْنَ عَلَيْهِمْ مِّنْ كُلِّ بَابٍ سَلٰمٌ عَلَیْكُمْ بِمَا صَبَرْتُمْ فَنِعْمَ عُقْبٰی الدَّارِ}

{...Kuma malā'iku sunā shiga zuwa gunsu ta kōwace kōfa, Salāmun alaikum sabōda abin da kuka yi hakuri. To madalla da ākibar gida} [ar-Ra'd: 23-24].

Kuma ya zo a cikin Sahihul Bukhari daga Abu Huraira - Allah Ya yarda da shi - daga Manzon Allah - tsira da amincin Allah su tabbata a gare shi - ya ce: "Idan Allah Ya so bawa sai Ya kira (Mala'ika) Jibril: Lallai Allah Yana son wane to kaima ka so shi, sai Jibril ya so shi, sannan ya yi yekuwa ga 'yan sama: Cewa Allah Yana son wane to kuma ku so shi, sai 'yan sama su so shi, sannan a sanya masa karbuwa a kasa.¹

¹ Bukhari ne ya fitar da shi: Littafin farkon halitta, Babin bayanin Mala'iku, a lamba ta (3037), da Muslim: Littafin alheri da sada zumunci da ladabi, Babin idan Allah Ya so wani bawa, sai Ya sanya shi abin so ga bayinSa, a lamba ta (2637).

Ya zo kuma a cikinsa daga Abu Huraira-Allah Ya yarda da shi- Ya ce: Annabi tsira da amincin Allah su tabbata a gare shi- ya ce: "Idan ranar Juma'a ta zo, ya kasance a kowace kofa daga kofofin masallaci akwai Mala'iku suna rubuta na farko sai na farko, idan liman ya zauna (a kan munbari) sai su ninke takardun, su zo suna sauraren zikiri (Huduba)"¹.

Wadannan nassosi bayyanannu ne a kan cewa Mala'iku jukkuna ne, ba karfi ba ne na ma'ana, kamar yadda karkatattu suka faɗa, kuma a kan abin da wadannan nassosi suka hukunta musulmai suka haɗu.

*

IMANI DA LITTATTAFAI

Littattafai: Jam'i ne na (littafi) da ma'anar (abin rubutawa).

Abin nufi da su a nan: Littattafai waɗanda Allah - Maɗaukakin sarki - Ya saukar da ga ManzanninSa, don rahama ga halitta da shiryarwa a gare su, don su sadu da su zuwa arziki a dunya da lahira.

Imani da littattafai yana kunsar al'amura huɗu:

Na farko: Imani da cewa saukarsu daga Allah gaskiya ne.

Na biyu: Imani da abin da muka san sunansa daga gare su da sunansa: Kamar Alkur'ani da aka saukar ga

¹ Bukhari ne ya fitar da shi a littafin Jumu'a, babin sauraron huɗuɓa, lamba ta (887), da Muslim a cikin littafin Jumu'a, babin falalar yin wuri ranar Jumu'a, lamba ta (850).

(Annabi) Muhammad - tsira da amincin Allah su tabbata a gare shi - da Attaura wacce aka saukar ga (Annabi) Musa - tsira da amincin Allah su tabbata a gare shi - da Injiila wacce aka saukar ga (Annabi) Isa - tsira da amincin Allah su tabbata a gare shi - da Zabura wacce aka saukar ga (Annabi) Dauda - tsira da amincin Allah su tabbata a gare shi - amma abin da ba mu san sunansa ba, muna imani da shi a dinkule.

Na uku: Gaskata abin da ya inganta daga labaransu, kamar labaran Alkur'ani, da labaran abin da ba a canza ko jirkita ba daga littattafan da suka gabata.

Na huɗu: Aiki da hukunce-hukunce a abin da ba a shafe ba daga gare su, da kuma yarda da mika wuya da shi, daidai ne shin mun fahimci hikimarsa, ko ba mu fahimce ta ba. Dukkan littattafan da suka gabata waɗanda aka shafe ne da Alkur'ani mai girma. Allah - Maɗaukakin sarki - Ya ce:

(وَأَنْزَلْنَا إِلَيْكَ الْكِتَابَ بِالْحَقِّ مُصَدِّقًا لِمَا بَيْنَ يَدَيْهِ مِنَ الْكِتَابِ وَمُهَيْمِنًا عَلَيْهِ...)

{Kuma Mun saukar da Littāfi zuwa gare ka da gaskiya, yaṅā mai gaskatāwa ga abin da yake a gaba gare shi daga Littāfi (Attaura da Injīla), kuma mai halartāwa a kansa...} [al-Ma'ida: 48]. Wato: Mai hukunci a kansa.

A kan haka ne: Yin aiki da kowanne irin hukunci daga hukunce-hukuncen littattafan da suka gabata ba ya halatta, sai abin da ya inganta daga gare su, kuma Alkur'ani ya tabbatar da shi.

Imani da Ittattafai yana samar da fa'idoji masu girma, daga cikinsu:

Ta farko: Sanin kulawar Allah - Maɗaukakin sarki - ga bayinSa, ta yadda Ya saukarwa kowacce al'umma littafin da yake shiryyar da su da shi.

Ta biyu: Sanin hikimar Allah - Maɗaukakin sarki - a shar'antawarSa ta yadda Ya shar'antawa kowacce al'umma abin da yake dacewa da halayensu, Kamar yadda Allah - Maɗaukakin Sarki - Ya ce:

{...لَكَلَّ جَعَلْنَا مِنْكُمْ شِرْعَةً وَمِنْهَاجًا...}

{...Ga kōwanne daga gare ku Mun sanya sharī'a da hanya (ta bin ta...)} [al-Ma'ida: 48].

Ta uku: Godewa ni'imar Allah a bisa haka.

*

IMANI DA MANZANNI

Manzanni jam'i ne na (Manzo) da ma'anar (abin aikowa) wato abin aikowa da isar da wani abu.

Abin nufi a nan: Wanda aka yi wahayi zuwa gare shi daga 'yan Adam, da wata shari'a kuma aka yi umarni da ya isar da ita.

Farkon Manzanni (Annabi) Nuhu - amincin Allah ya tabbata a gare shi -, na karshensu kuma (Annabi) Muhammad - tsira da amincin Allah su tabbata a gare shi -.

Allah - Maɗaukakin sarki - Ya ce:

{إِنَّا أَوْحَيْنَا إِلَيْكَ كَمَا أَوْحَيْنَا إِلَى نُوحٍ وَالنَّبِيِّينَ مِنْ بَعْدِهِ...}

{Lalle ne Mu, Mun yi wahayi zuwa gare ka, kamar yadda Muka yi wahayi zuwa ga Nūhu da annabāwa daga bāyansa...} [an-Nisa': 163].

A cikin «Sahihul Bukhari» daga Anas Ibnu Malik - Allah Ya yarda da shi - a cikin Hadisin ceto cewa Annabi - tsira da amincin Allah su tabbata a gare shi -: «An ambaci cewa mutane za su zo zuwa (Annabi) Adam, don ya nema musu ceto, sai yai hanzari a gare su, yace: Ku je (wurin) (Annabi) Nuhu farkon Manzon da Allah Ya aiko shi". Sai ya ambaci cikin hadis¹.

Allah - Maɗaukakin sarki - Ya ce a sha'anin (Annabi) Muhammad - tsira da amincin Allah su tabbata a gare shi -:

﴿مَا كَانَ مُحَمَّدٌ أَبَا أَحَدٍ مِّن رِّجَالِكُمْ وَلَكِن رَّسُولَ اللَّهِ وَخَاتَمُ النَّبِيِّينَ...﴾

{Muhammadu bai kasance uban kōwa ba daga mazanku, kuma amma shī yā kasance Manzon Allah kuma cikamakin Annabāwa...} [al-Ahzab].

Kuma babu wata al'umma da ta zamo bata da wani Manzo da Allah - Maɗaukakin sarki - zai aiko shi da wata shari'a kebantacciyya zuwa mutanensa, ko wani Annabi da zai yi wahayi zuwa gare shi da wata shari'ar waɗanda suka gabace shi, don ya sabuntata. Allah - Maɗaukakin sarki - Ya ce:

¹ Bukhari ne ya fitar da shi: Littafin Tauhidi, Babin faɗin Allah - Maɗaukakin Sarki -: ﴿لَمَّا خَلَفْتُ بَيْنِي﴾, lamba ta (7410), da Muslim: Littafin Imani, Babin mafi kanƙantar matsayin mutumin Aljanna a cikinta, lamba ta (193).

{وَلَقَدْ بَعَثْنَا فِي كُلِّ أُمَّةٍ رَسُولًا أَنِ اعْبُدُوا اللَّهَ وَاجْتَنِبُوا الطُّغُوتَ...}

{Kuma lalle ne, hakīka, Mun aika a cikin kōwace al'umma da wani Manzo (ya ce): 'Ku bauta wa Allah, kuma ku nīsansci dāgūtu...} [an-Nahl: 36].

Kuma (Allah) Maḍaukakin sarki Ya ce:

{...إِن مِّنْ أُمَّةٍ إِلَّا خَلَا فِيهَا نَذِيرٌ}

{...Kuma bābu wata al'umma fāce wani mai gargadi yā shūde a cikinta} {Fadīr: 24}.

Kuma (Allah) Maḍaukakin sarki Ya ce:

{إِنَّا أَنْزَلْنَا التَّوْرَةَ فِيهَا هُدًى وَنُورٌ يَحْكُمُ بِهَا النَّبِيُّونَ الَّذِينَ أَسْلَمُوا لِلَّذِينَ هَادُوا...}

{Lalle ne Mu, Mun saukar da Attaura, a cikinta akwai shiriya da haske Annabāwa waɗanda suke sun sallamā, sunā yin hukunci da ita ga waɗanda suka tuba (Yahudu)...} [al-Ma'ida: 44].

Manzanni 'yan Adam ne ababen halitta, ba su da wani abu da ya kebanci Rububiyyah ko Uluhiyya. Allah - Maḍaukakin sarki - Ya faɗa ɗan gane da AnnabinSa Muhammad kuma shi ne shugaban Manzanni, mafi girmansu da ɗaukaka a gurin Allah:

{قُلْ لَا أَمْلِكُ لِنَفْسِي نَفْعًا وَلَا ضَرًّا إِلَّا مَا شَاءَ اللَّهُ وَلَوْ كُنْتُ أَعْلَمُ الْغَيْبِ لَا سَتَكُنَّ رِثَةٌ مِّنَ الْخَيْرِ وَمَا مَسْنِيَ السُّوءُ إِنْ أَنَا إِلَّا نَذِيرٌ وَبَشِيرٌ لِّقَوْمٍ يُؤْمِنُونَ}

{188}

{Ka ce: "Bā ni mallaka wa raina wani amfāni, kuma haka ban tunkude wata cūta, fāce abin da Allah Ya so. Kuma dā na kasance inā sanin gaibi, dā lalle ne, nā yawaita daga alhēri kuma cūta bā zā ta shāfe ni ba, nī ban zama ba face mai gargadi, kuma mai bāyar da

bishāra ga mutāne waɗanda suke yin ĩmāni 188} [al-A'raf: 188] .

Kuma (Allah) Maɗaukakin sarki Ya ce:

{قُلْ إِنِّي لَا أَمْلِكُ لَكُمْ ضَرًّا وَلَا رَشَدًا 21 قُلْ إِنِّي لَنْ يُجِيرَنِي مِنَ اللَّهِ أَحَدٌ وَلَنْ أَجِدَ مِنْ دُونِهِ مُلْتَحَدًا 22}

{Ka ce: "Lalle ne, nĩ bã ni mallakar wata cūta gare ku, kuma bã ni mallakar wani alhēri." 21 Ka ce: "Lalle ne, bãbu wanda zai tsīrar da ni daga Allah, kuma bã zan sāmi wani mafaka ba, baicinSa 22} [al-Jinn: 21-22].

Kuma abubuwan da suka keɓanci 'yan Adam suna riskarsu: Na daga rashin lafiya, da mutuwa, da bukatsuwa zuwa abinci da abin sha, da wanin haka. Allah - Maɗaukakin sarki - Ya ce dangane da (Annabi) Ibrahim - amincin Allah ya tabbata a gare shi a siffantawarsa ga Ubangijinsa - Maɗaukakin sarki -:

{وَالَّذِي هُوَ يُطْعَمُنِي وَيَسْقِينِ 79 وَإِذَا مَرَضْتُ هُوَ يَشْفِينِ 80 وَالَّذِي يُمِيتُنِي ثُمَّ يُحْيِينِ 81}

{Kuma Wanda Yake Shĩ ne Yake ciyar da ni, kuma Yanã shāyar da ni. 79 Kuma idan na yi rashin lafiya, Shĩ ne Yake warkar da ni. 80 Kuma Wanda Yake kashē ni, sa'an nan Yake rāyar da ni 81} [ash-Shu'ara': 79-81].

Annabi - tsira da amincin Allah su tabbata a gare shi - ya ce: «Kaɗai ni mutum ne kamar ku, ina yin mantuwa kamar yadda ku ke mantuwa, idan na manta ku tunartar da ni»¹.

¹ Bukhari ne ya fitar da shi: Babukan alkiḡbla, babin fuskantar alkiḡbla a duk inda aka kasance, lamba ta (392), da Muslim:

Hakaka Allah - Maɗaukakin sarki- Ya siffanta su da yi masa bauta a mafi ɗaukakar matsayinsu, a kuma siyakin yabo a gare su; Sai Allah - Maɗaukakin sarki - Ya ce game da (Annabi) Nuhu - aminci ya tabbata a gare shi -:

{...إِنَّهُ كَانَ عَبْدًا شَكُورًا}

{...Lalle ne shi ya kasance wani bāwa mai gōdiya} [al-Isra': 3]. Kuma Ya faɗa a sha'anin (Annabi) Muhammad - tsira da amincin Allah su tabbata a gare shi -:

{تَبَارَكَ الَّذِي نَزَّلَ الْفُرْقَانَ عَلَى عَبْدِهِ لِيَكُونَ لِلْعَالَمِينَ نَذِيرًا 1}

{Albarka ta tabbata ga wanda Ya saukar da (Littāfi) mai rarrabēwa a kan bāwanSa, dōmin ya kasance mai gargadi ga halitta 1} [al-Furkan: 1].

Kuma Ya faɗa dangane da (Annabi) Ibrahim, da (Annabi) Ishak, da (Annabi) Ya'akub - tsira da amincin Allah su tabbata a gare su -:

{وَأَذْكُرْ عَبْدَنَا إِبْرَاهِيمَ وَإِسْحَاقَ وَيَعْقُوبَ أُولِيَ الْأَيْدِي وَالْأَبْصَارِ 45 إِنَّا أَخْلَصْنَاهُمْ بِخَالِصَةٍ ذِكْرَى الدَّارِ 46 وَإِنَّهُمْ عِنْدَنَا لَمِنَ الْمُصْطَفَيْنَ الْأَخْيَارِ 47}

{Kuma ka ambaci bāyinMu: Ibrahim da Is'hāka da Ya'akūba, ma'abūta karfin (ɗaukar umurnin Mu) da bašīra. 45 Lalle ne, Mun tsarkake su da tsarkakakkiyar tunātarwa ta gidan (lahira) 46. Kuma lalle ne, su a

Littafin masallatai da wuraren sallah, babin mantuwa a cikin sallah, da sujjadar rafkanuwa, lamba ta (572).

wurin Mu, tabbas, sunã daga cikin zababbun mãsu alhẽri 47} [Sãd: 45-47].

Ya ce a kan sha'anin (Annabi) Isa ðan Maryam:

{إِن هُوَ إِلَّا عَبْدٌ أَنْعَمْنَا عَلَيْهِ وَجَعَلْنَاهُ مَثَلًا لِّبَنِي إِسْرَءِيلَ 59}

{Shi (ðan Maryama) bai zama ba fãce wani bãwa ne, Mun yi ni'ima a gare shi, kuma Muka sanya shi abin kõi ga Banĩ Isrã'ĩla 59} [az-Zukhruf: 59].

Imani da Manzanni yana kunsar al'amura huðu:

Na farko: Imani da cewa sakonsu gaskiya ne daga Allah - Maðaukakin sarki - yake, wanda ya kafirce da sakon ðaya daga cikinsu, to haĩka ya kafircewa dukkaninsu, kamar yadda Allah - Maðaukakin Sarki - Ya ce:

{كَذَّبَتْ قَوْمُ نُوحٍ الْمُرْسَلِينَ 105}

{Mutãnen Nũhu sun karyata Manzanni 105} [ash-Shu'ara': 105]. Sai Allah Ya sanya su masu karyatawa ga dukkan Manzanni, tare da cewa wani Manzo bai kasance ba ban da shi (Annabi Nuhu), a lokacin da suka karya ta shi. A kan wannan ne Nasara waðanda suka karya (Annabi) Muhammad - tsira da amincin Allah su tabbata a gare shi - kuma ba su bi shi ba, su masu karyatawa ne ga (Annabi) Isa ðan Nana Maryam, kuma su ba mabiyane a gare shi ba, musamman ma cewa shi lallai ya yi musu bushara da (Annabi) Muhammad - tsira da amincin Allah su tabbata a gare shi -, kuma babu ma'ana da yi musu bushara da shi, sai don cewa haĩka shi Manzo ne zuwa gare su, da Allah

zai tsamar da su da shi daga bata, Ya kuma shiryar da su zuwa tafarki madaidaici.

Na biyu: Imani da wanda muka san sunansa daga cikinsu da sunansa, misalin: (Annabi) Muhammad, da (Annabi) Ibrahim, da (Annabi) Musa, da (Annabi) Isa, da (Annabi) Nuhu - tsira da amincin Allah su tabbata a gare su -. Wadannan biyar dɗin sune ma'abota hakuri da himma madaukakiya daga Manzanni. Hakiƙa Allah - Madaukakin sarki - Ya ambacesu a guri biyu cikin AlKur'an a cikin faɗarSa:

﴿وَإِذْ أَخَذْنَا مِنَ النَّبِيِّينَ مِيثَاقَهُمْ وَمِنْكَ وَمِنْ نُوحٍ وَإِبْرَاهِيمَ وَمُوسَىٰ وَعِيسَىٰ ابْنِ مَرْيَمَ وَأَخَذْنَا مِنْهُمْ مِيثَاقًا غَلِيظًا 7﴾

{Kuma a lõkacin da Muka riki alkawarin Annabawa daga gare su, kuma daga gare ka, kuma daga Nūhu da Ibrāhīm da Mūsā da kuma Īsā ɗan Maryama, kuma Muka riki wani alkawari mai kauri daga gare su 7} [al-Ahzab: 7]. Da faɗinSa:

﴿شَرَعَ لَكُمْ مِنَ الدِّينِ مَا وَصَّىٰ بِهِ نُوحًا وَالَّذِي أَوْحَيْنَا إِلَيْكَ وَمَا وَصَّيْنَا بِهِ إِبْرَاهِيمَ وَمُوسَىٰ وَعِيسَىٰ أَنْ أَقِيمُوا الدِّينَ وَلَا تَتَفَرَّقُوا فِيهِ كَبُرَ عَلَى الْمُشْرِكِينَ مَا تَدْعُوهُمْ إِلَيْهِ اللَّهُ يَجْتَبِي إِلَيْهِ مَنْ يَشَاءُ وَيَهْدِي إِلَيْهِ مَنْ يُنِيبُ 13﴾

{Ya shar'anta muku, game da addini, abin da Ya yi wasiyya da shi ga Nūhu da abin da Muka yi wahayi da shi zuwa gare ka, da abin da Muka yi wasiyya da shi ga Ibrāhīm da Mūsā da Īsā, cēwa ku tsayar da addini sōsai kuma kada ku rarrabu a cikinsa. Abin da kuke kira zuwa gare shi, ya yi nauyi a kan māsu shirki. Allah na zāben wanda Yake so zuwa gare Shi, kuma Yanā

shiriyar da wanda ke tawakkali gare Shi, ga hanyar Sa 13} [ash-Shura: 13].

Amma wanda ba mu san sunansa daga cikinsu ba; to muna imani da shi a dunkule. Allah - Maɗaukakin sarki - Ya ce:

﴿وَلَقَدْ أَرْسَلْنَا رُسُلًا مِّن قَبْلِكَ مِنْهُمْ مَّن قَصَصْنَا عَلَيْكَ وَمِنْهُمْ مَّن لَّمْ نَقْصُصْ عَلَيْكَ...﴾

{Kuma lalle haƙiƙa, Mun aika wasu Manzanni daga gabɓininka, daga cikinsu akwai wanda Muka kissanta maka lābārinsa kuma daga cikinsu akwai wanda ba Mu kissanta lābārinsa ba a gare ka...} [Ghafir: 78].

Na uku: Gasgata abin da ya inganta daga gare su na labarukansu.

Na huɗu: Aiki da shari'ar wanda aka aiko zuwa gare mu daga cikinsu, shi ne cikamakinsu (Annabi) Muhammad - tsira da amincin Allah su tabbata a gare shi - wanda aka aiko zuwa dukkanin mutane. Allah - Maɗaukakin sarki - Ya ce:

﴿فَلَا وَرَبِّكَ لَا يُؤْمِنُونَ حَتَّىٰ يُحَكِّمُوكَ فِيمَا شَجَرَ بَيْنَهُمْ ثُمَّ لَا يَجِدُوا فِي أَنفُسِهِمْ حَرَجًا مِّمَّا قَضَيْتَ وَيُسَلِّمُوا تَسْلِيمًا 65﴾

{To, a'aha! Ina rantsuwa da Ubangijinka, ba za su yi iṁāni ba, sai sun yarda da hukuncinka ga abin da ya sāɓa a tsakāninsu, sa'an nan kuma ba su sāmi wani kunci a cikin zukātansu ba, daga abin da ka hukunta, kuma su sallama sallamāwa 65} [an-Nisa': 65].

Imani da Manzanni yana da fa'idoji masu girma, daga cikinsu:

Ta farko: Sani da rahamar Allah - Maɗaukakin sarki -, da kulawarSa, ga bayinSa, ta yadda Ya aiko Manzanni zuwa gare su; don Ya shiryar da su zuwa tafarkin Allah - Maɗaukakin sarki -; kuma su bayyana musu yaya za su bautawa Allah, domin hankalin ɗan Adam ba zai keɓantu da sanin haka ba.

Ta biyu: Gode maSa - Allah Maɗaukakin sarki - a bisa wannan ni'imar mai girma.

Ta uku: Son Manzanni - tsira da amincin Allah su tabbata a gare su - da girmama su da yabo a gare su da abin da ya dace da su, domin su Manzannin Allah - Maɗaukakin sarki - ne, kuma domin cewa su sun tsaya da bauta maSa, da isar da sakonSa da kuma nasiha ga bayinSa.

Hakika masu tsaurin kai sun karya ta Manzanninsu, suna masu riya cewa Manzannin Allah - Maɗaukakin sarki - ba za su kasance daga mutane ba! kuma hakika Allah - Maɗaukakin sarki - Ya ambaci wannan riyawar, kuma Ya bata ta da faɗarSa - tsarkakken sarki -:

﴿وَمَا مَنَعَ النَّاسَ أَنْ يُؤْمِنُوا إِذْ جَاءَهُمُ الْهُدَىٰ إِلَّا أَنْ قَالُوا أَبَعَثَ اللَّهُ بَشَرًا رَسُولًا ۚ 94 قُلْ لَوْ كَانُ فِي الْأَرْضِ مَلَائِكَةٌ يَمْشُونَ مُطْمَئِنِّينَ لَنَزَّلْنَا عَلَيْهِمْ مِنَ السَّمَاءِ مَلَكًا رَسُولًا ۚ 95﴾

{Kuma bābu abin da ya hana mutāne su yi ĩmāni, a lōkacin da shiriya ta jē musu, fāce sunce, 'Shin, Allah zai aiko mutum ya zamo yana Manzo. 94 Ka ce, 'Dā akwai malā'iku a cikin kasa suna tafiya cikin natsuwa,

dā mun saukar musu daga sama malā'ika ya zamo yana Manzo 95} [al-Isra': 94-95].

Sai Allah - Maɗaukakin sarki - Ya bata wannan riyawar da cewa lallai ba makawa Manzo ya kasance mutum; domin shi abin aikowa ne zuwa ahalin kasa, su kuma mutane ne, da ace mutanen kasa mala'iku ne, da Allah Ya saukar da Mala'ika daga sama a gare su, a matsayin Manzo don ya zama irinsu. Kamar haka Allah - Maɗaukakin sarki - Ya hakaito daga masu karyatawa ga manzanni cewa su sun ce:

﴿...إِنْ أَنْتُمْ إِلَّا بَشَرٌ مِّثْلُنَا تُرِيدُونَ أَنْ تَصْطَدُّونَا عَمَّا كَانَ يَعْبُدُ آبَاؤُنَا فَأَتُونَا بِسُلْطَانٍ مُبِينٍ قَالَتْ لَهُمْ رُسُلُهُمْ إِنْ نَحْنُ إِلَّا بَشَرٌ مِثْلُكُمْ وَلَكِنَّ اللَّهَ يَمُنُّ عَلَىٰ مَنْ يَشَاءُ مِنْ عِبَادِهِ وَمَا كَانَ لَنَا أَنْ نَأْتِيَكُمْ بِسُلْطَانٍ إِلَّا بِإِذْنِ اللَّهِ...﴾

{...Ba ku zama ba fāce mutāne misālinmu kuma nufinku ku kange mu daga abin da iyāyenmu suka kasance sunā bautāwa sai ku zo mana da dalīli mabayyani." Manzannin su suka ce "Mu ba mu zama ba fāce mutāne misālinku kuma amma Allah Yanā yi wa wanda Ya so daga bāyinSa falala. Kuma bā ya yiwuwa a gare mu mu zo muku da wani dalīli sai da iznin Allah...} [Ibrahim: 10-11].

*

IMANI DA RANAR LAHIRA

Ranar lahira: Ranar Alkiyama wacce za a tashi mutane a cikinta, don hisabi da sakamako.

An ambace ta da hakan: domin babu wata rana a bayanta, ta yadda 'yan Aljanna zasu tabbata a cikin

gidajensu, 'yan wuta kuma (zasu tabbata) a cikin gidajensu.

Imani da ranar lahira yana kunsar al'amura uku:

Na ɗaya: Imani da tashi: Shi ne rayar da matattu lokacin da za a yi busa a cikin kaho, busa ta biyu; sai mutane su tashi ga Allah Ubangijin talikai, marasa takalma, ba masu takalma ba, matsiraita, ba masu tufafi ba, masu loba ba masu kaciya ba. Allah - Maɗaukakin sarki - Ya ce:

﴿...كَمَا بَدَأْنَا أَوَّلَ خَلْقٍ نُعِيدُهُ وَعَدًا عَلَيْنَا إِنَّا كُنَّا فَاعِلِينَ﴾

{...Kamar yadda Muka fāra a farKon halitta Muke māyar da ita. Wa'adi ne a Kanmu. Lalle ne Mun kasance Māsu aikatāwa} [al-Anbiya: 104].

Tashi: Gaskiya ne tabbatacce, da Alkur'ani da Sunna sun yi nuni a kan hakan, da haɗuwar musulmai.

Allah - Maɗaukakin sarki - Ya ce:

﴿ثُمَّ إِنَّكُمْ بَعْدَ ذَلِكَ لَمَعِيثُونَ 15 ثُمَّ إِنَّكُمْ يَوْمَ الْقِيَمَةِ تُبْعَثُونَ 16﴾

{Sa'an nan kuma ku, bāyan wannan, lalle ne masu mutuwa ne. 15 Sa'an nan kuma ku, a Rānar Kiyāma, za a tayar da ku 16} [al-Mu'minun: 15 - 16].

Annabi - tsira da amincin Allah su tabbata a gare shi - ya ce: «Za'a tashi mutane ranar Alkiyama marasa takalma tsirara marasa kaciya»¹. An haɗu a kansa.

¹ Muslim ne ya fitar da shi, Littafin Aljanna, da siffonin ni'imarta da mazaunanta. Babi na karewar duniya, da bayanin taruwar mutane ranar AlKiyama, lamba ta (2859).

Kuma musulmai sun haɗu a kan tabbacinsa, kuma shi ne manufar hikima; inda take hukunta cewa Allah - Maɗaukakin sarki - Yana sanya wa wannan halittar makoma, da Zai yi musu sakayya a cikinta a kan abin da Ya shara'anta musu a cikin abin da Ya aiko ManzanninSa da su, Allah - Maɗaukakin sarki - Ya ce:

﴿أَفَحَسِبْتُمْ أَنَّمَا خَلَقْنَاكُمْ عَبَثًا وَأَنَّكُمْ إِلَيْنَا لَا تُرْجَعُونَ 115﴾

{Shin, to, kun yi zaton cewa Mun halitta ku ne da wāsa kuma lalle ku, zuwa gare Mu, bā zā ku kōmo ba?115} [al-Mu'minin: 115]. Kuma Ya ce da AnnabinSa - tsira da amincin Allah su tabbata a gare shi -:

﴿إِنَّ الَّذِي فَرَضَ عَلَيْكَ الْقُرْآنَ لَرَأْدُكَ إِلَىٰ مَعَادٍ...﴾

{Lalle ne wanda Ya faralta Alkur'āni a kanka, haḳīka, Mai Mayar da kai ne zuwa ga makōma...} [al-Kasas: 85].

Na biyu: Imani da hisabi da sakamako: za a yi wa bawa hisabi a kan aikinsa, kuma a saka masa a kansa, haḳīka Littafi (Alkur'ani), da sunna, da haɗuwar musulmai sun yi nuni a kan haka.

Allah - Maɗaukakin sarki - Ya ce:

﴿إِنَّ إِلَيْنَا إِيَابَهُمْ 25 ثُمَّ إِنَّ عَلَيْنَا جِسَابَهُمْ 26﴾

{Lalle ne, zuwa gare Mu kōmōwarsu take. 25 Sa'an nan, lalle ne, a kan Mu hisābinsu yake 26} [al-Gashiya: 25-26]. Kuma (Allah) - Maɗaukakin sarki - Ya ce:

﴿مَنْ جَاءَ بِالْحَسَنَةِ فَلَهُ عَشْرُ أَمْثَالِهَا وَمَنْ جَاءَ بِالْسَيِّئَةِ فَلَا يُجْزَىٰ إِلَّا مِثْلُهَا وَهُمْ لَا يُظْلَمُونَ 160﴾

{Wanda ya zo da kyakkyāwan aiki guda, to, yānā da gōma dīn misālansa. Kuma wanda ya zo da mūgun aiki gūda, to, bā zā a sāka masa ba fāce da misālinsa. Kuma sū bā a zāluntar su 160} [al-An'am: 160]. Kuma (Allah) - Maḍaukakin sarki - Ya ce:

﴿وَنَضَعُ الْمَوَازِينَ الْقِسْطَ لِيَوْمِ الْقِيَمَةِ فَلَا تُظْلَمُ نَفْسٌ شَيْئًا وَإِنْ كَانَ مِثْقَالُ حَبَّةٍ مِّنْ خَرْدَلٍ أَتَيْنَا بِهَا وَكَفَىٰ بِنَا حَٰسِبِينَ﴾ (47)

{Kuma Munā aza ma'aunan ādalci ga Rānar jiyāma, sabōda haka ba a zāluntar rai da kōme. Kuma kō dā ya kasance nauyin kwāya daga kōmayya ne Mun zo da ita. Kuma Mun isa zama Māsu hisābi 47} [al-Anbiya': 47].

Daga Ibn Umar - Allah Ya yarda da su - cewa Manzon Allah - tsira da amincin Allah su tabbata a gare shi da iyalan gidansa - ya ce: «Hakika Allah Yana kusanto da mumini, sai Ya sanya sittirarSa a kansa, - wato Ya suturce shi -: Sai Ya ce: Shin kana sanin zunubi kaza? shin kana sanin zunubi kaza? Sai ya ce: Eh, ya Ubangiji, har yayin da Ya tabbatar masa da zunubansa, ya tabbatar a kan kansa cewa shi ya halaka, sai (Allah) Ya ce: Na suturta su a gare ka a duniya, a yau Ni kuma zan gafarta su a gare ka, sai a ba shi littafin kyawawan ayyukansa. Amma kafirai da munafikai, sai a yi kira a gaban halittu: (a ce) waɗannan sune waɗanda suka

karyata Ubangijinsu, ku saurara, tsinuwar Allah ta tabbata a kan azzalumai."¹ An haɗu a kansa.

Kuma ya inganta daga Annabi - tsira da amincin Allah su tabbata a gare shi - cewa ya ce: «Cewa wanda ya yi nufin (aikata) kyakkyawan aiki, sai ya aikata ta, Allah zai rubuta masa a wurinsa kyawawa goma, zuwa ninki ɗari bakwai, zuwa ninke-ninke masu yawa; kuma wanda ya yi nufin (aikata) mummunan aiki, sai ya aikata shi, Allah zai rubuta masa mummana guda ɗaya."²

Hakika musulmai sun haɗu a kan tabbatar da hisabi da sakamako a kan ayyuka, kuma shi ne abin da hikima take hukuntarwa (nema). Hakika Allah - Maɗaukakin sarki - Ya saukar da littattafai, kuma Ya aiko Manzanni, Ya farlanta wa bayi karɓar abin da suka zo da shi, da kuma aiki da abin da aiki yake wajaba da shi daga gare shi, kuma Ya wajabta yakar masu bijire masa, Ya halatta jinanansu, da zurriyarsu, da matayensu, da dukiyoyinsu. Kuma da a ce hisabi da sakamako ba za su kasance ba, da hakan ya kasance yana daga wasa,

¹ Bukhari ne ya fitar da shi: Littafin Zalunci, babin Faɗar Allah Maɗaukaki: «أَلَا لَعْنَةُ اللَّهِ عَلَى الظَّالِمِينَ»، lamba ta (2309), da Muslim: Littafin Tuba, babin Karɓar tubar mai kisa, ko da kuwa ya yi kisa da yawa, lamba ta (2768).

² Muslim ne ya fitar da shi: Littafin Imani, Babin idan bawa ya himmantu da kyakkyawan aiki za a rubuta masa, idan kuma ya himmantu da mummunan aiki ba za a rubuta masa ba, lamba ta (131).

wanda ake tsarkake Ubangiji gwani daga gare shi. Hakika Allah - Maɗaukakin sarki - Ya yi nuni zuwa ga haka a fadarSa:

﴿فَلَنَسْأَلَنَّ الَّذِينَ أُرْسِلَ إِلَيْهِمْ وَلَنَسْأَلَنَّ الْمُرْسَلِينَ 6 فَلَنَقْصُنَّ عَلَيْهِم بِعِلْمٍ وَمَا كُنَّا غَائِبِينَ 7﴾

{Sa'an nan lalle ne Munã tambayar waɗanda aka aika zuwa gare su, kuma lalle Munã tambayar Manzannin. 6 Sa'an nan lalle ne Munã bã su lãbãri da ilmi, kuma ba Mu kasance mãsu bõyẽwa ba 7} [al-A'raf: 6-7].

Na uku: Imani da aljanna da wuta kuma cewa su makoma ce ta har abada ga halitta.

Aljanna gidan ni'ima ce, wacce Allah - Maɗaukakin Sarki - Ya tanade ta ga mumintai masu tsoron Allah, waɗanda suka yi imani da abin da Allah Ya wajabta a kansu da su yi imani da shi, kuma suka tsaya da biyayyar Allah da ManzonSa, suna masu tsarkake (ayyukansu ga Allah, masu bin manzonSa, a cikinta (Aljanna) akwai daga nau'oin ni'ima. «Abin da ido bai taɓa gani ba, kuma kunne bai taɓa ji ba, kuma bai taɓa ɗarsuwa a zuciyar wani mutum ba»¹. Allah - Maɗaukakin sarki - Ya ce:

¹ Al-Bukhari ya fitar da shi: Littafin Tafsiri, babin faɗinSa: {Wata rai ba ta sanin abin da aka boye musu na abin da rai yake farin ciki (da shi)}, lamba (4501), da Muslim: Littafin Aljanna da siffodin ni'imarta da mutanenta, lamba (2824).

﴿إِنَّ الَّذِينَ ءَامَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ أُولَٰئِكَ هُمْ خَيْرُ الْبَرِيَّةِ ۖ جَزَاؤُهُمْ عِنْدَ رَبِّهِمْ جَنَّاتٌ عَدْنٌ تَجْرِي مِنْ تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ خَالِدِينَ فِيهَا أَبَدًا رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمْ وَوَرَضُوا عَنْهُ ۚ ذَٰلِكَ لِمَنْ خَشِيَ رَبَّهُ ۝۸﴾

{Lalle ne waɗanda suka yi ĩmani, kuma suka aikata ayyukan kwarai, waɗannan su ne mafifita alherin halitta 7. Sakamakonsu a wurin Ubangijinsu shi ne Aljannatun Adnin, koramu na gudana daga karkashinsu, suna madawwama a cikinsu har abada. Allah Ya yarda da su, kuma sun yarda da Shi. Wannan shi ne ga wanda ya ji tsoron Ubangijinsa 8} [al-Bayyinah: 7-8]. Kuma (Allah) Maɗaukakin sarki Ya ce:

﴿فَلَا تَعْلَمُ نَفْسٌ مَّا أُخْفِيَ لَهُمْ مِّن قُرَّةِ أَعْيُنٍ جَزَاءُ بِمَا كَانُوا يَعْمَلُونَ ۝۱۷﴾

{Sabōda haka wani rai bai san abin da aka bōye musu ba, na sanyin idānu, dōmin sakamako ga abin da suka kasance sunā aikatāwa 17} [as-Sajda: 17].

Amma Wuta: Ita gidan azaba ne wacce Allah - Maɗaukakin sarki - Ya tanade ta don kafirai azzalumi, waɗanda suka kafirce da shi, kuma suka sabawa manzanninSa, a cikinta akwai nau'ikan azaba da ukuba waɗanda ba sa ɗarsuwa a zuciya, Allah - Maɗaukakin sarki - Ya ce:

﴿وَأَنفُوزِ النَّارِ الَّتِي أُعِدَّتْ لِلْكَافِرِينَ ۝۱۳۱﴾

{Kuma ku ji tsōron wutā wadda aka yi tattali dōmin kāfirai 131} [Aal Imran: 131]. Kuma Allah - Maɗaukakin sarki - Ya ce:

﴿وَقُلِ الْحَقُّ مِنْ رَبِّكُمْ فَمَنْ شَاءَ فَلْيُؤْمِنْ وَمَنْ شَاءَ فَلْيُكْفُرْ إِنَّا أَعْتَدْنَا لِلظَّالِمِينَ نَارًا أَحَاطَ بِهِمْ سُرَادِقُهَا وَإِنْ يَسْتَعِينُوا يُعَاثَرُوا بِمَاءٍ كَالْمُهْلِ يَشْوِي الْوُجُوهَ بِئْسَ الشَّرَابُ وَسَاءَتْ مُرْتَفَقًا﴾ 29

{Kuma ka ce: 'Gaskiya daga Ubangijinku take.' Sabōda haka wanda ya so, to, ya yi ĩmāni, kuma wanda ya so, to, ya kāfirta. Lalle ne Mũ, Mun yi tattali dōmin azzālumai wata wuta wadda shāmakunta, sun kēwaye da su. Kuma idan sun nēmi taimako sai a taimake su da wani ruwa kamar dabzar mai, yanā sōye fuskōki. Tir da abin shansu, kuma wutar ta yi mūnin zama mahūtarsu 29} [al-Kahf: 29]. Kuma (Allah) - Maḍaukakin sarki - Ya ce:

﴿إِنَّ اللَّهَ لَعَنَ الْكُفْرِينَ وَأَعَدَّ لَهُمْ سَعِيرًا 64 خُلِدِينَ فِيهَا أَبَدًا لَا يَجْدُونَ وَلِيًّا وَلَا نَصِيرًا 65 يَوْمَ ثَقُلَتْ وُجُوهُهُمْ فِي النَّارِ يَقُولُونَ لَوْلَيْنَا أَطْعَمَنَا اللَّهُ وَأَطْعَمَنَا الرَّسُولَ﴾ 66

{Lalle Allah Yā la'ani kāfirai, kuma Yā yi musu tattalin wata wuta mai kūna. 64 Sunā madawwama a cikinta har abada. Bā su sāmu wani majibinci ko wani mataimaki ba. 65 A rānar da fuskōkinsu zā a jūya a cikin wuta, sunā cēwa, 'Kaitōnmu! Dā mun yi dā'a ga Allah, kuma mun yi dā'a ga Manzo 66} [al-Ahzab: 64-66].

Imani da ranar lahira yana da fa'idoji masu girma, daga cikin su:

Ta farko: kwaḍayin aikata biyayya, da kwaḍayi a kanta, don kauna ga ladan waccen ranar.

Ta biyu: Tsoran aikata sabo, da yarda da shi; don tsoro daga ukubar waccen ranar.

Ta uku: Rarrashin mumini, daga abin da yake rasawa na duniya da abin da yake kaunarsa na daga ni'imar lahira, da ladanta.

Hakika kafirai sun yi musun tashi bayan mutuwa, suna masu riya cewa hakan ba mai yuwuwa ba ne.

Wannan riyawar batacciya, shari'a da riska da sarari, da hankali sun yi nuni a bisa bacinta.

Amma a shari'a, hakika Allah - Maɗaukakin sarki - Ya ce:

﴿زَعَمَ الَّذِينَ كَفَرُوا أَنْ لَنْ يُبْعَثُوا قُلْ بَلَىٰ وَرَبِّي لَتُبْعَثُنَّ ثُمَّ لَتُنَبَّؤُنَّ بِمَا عَمِلْتُمْ وَذَٰلِكَ عَلَى اللَّهِ يَسِيرٌ 7﴾

{Wadanda suka kãfirta sun riya cewa bã zã a tãyar da su ba. Ka ce: "Ni, inã rantsuwa da Ubangiijina. Lalle zã a tãyar da ku hakikatan, sa'an nan kuma lalle anã bã ku lãbãri game da abin da kuka aikata. Kuma wannan ga Allah mai sauƙi ne 7} [at-Tagabun: 7]. Kuma hakika dukkanin littattafan sama sun haɗu a kansa.

Amma riska ta sarari: Hakika Allah Ya nunawa bayinSa rayar da matattu a wannan duniyar, akwai misalai biyar a cikin surar Baƙara a kan haka, su ne:

Misali na farko: Mutanen (Annabi) Musa lokacin da suka ce da shi:

﴿...لَنْ تُؤْمِنَ لَكَ حَتَّىٰ نَرَىٰ اللَّهَ جَهْرَةً...﴾

{...bã zã mu yi ãmãni ba dõminka, sai munga Allah bayyane...} [al-Baqarah:55]. Sai Allah Ya kashe su, sannan Ya rãyar da su. A kan haka ne Allah -

Maɗaukakin sarki - Yake cewa, Yana Mai magana da 'ya'yan Isra'ila:

﴿وَإِذْ قُلْتُمْ يٰمُوسَىٰ لَنْ تُؤْمِنَ لَكَ حَتَّىٰ نَرَىٰ اللَّهَ جَهْرَةً فَأَخَذَتْكُمُ الصَّيْغَةُ وَأَنْتُمْ تُنظَرُونَ 55 ثُمَّ بَعَثْنَاكَ مِنْ بَعْدِ مَوْتِكَ لَعَلَّكُمْ تَشْكُرُونَ 56﴾

{Kuma a lõkacin da kuka ce: 'Ya Musa! Bã zã mu yi ïmãni ba dõminka, sai munga Allah bayyane,' sabada haka tsãwar nan ta kamaku, alhãli kuwa kuna kallo. 55 Sa'an nan Muka tãyar da ku daga bãyan mutuware, tsammãninku, ku gõde 56} [al-Bakara: 55-56].

Misali na biyu: A kissar wanda aka kashe, wanda 'ya'yan Isra'il suka yi husuma a sha'aninsa, sai Allah - Maɗaukakin sarki - Ya umarce su da su yanka saniya, su doke shi da shashin ta, don Ya ba su labarin wanda ya kashe shi, a kan haka ne Allah - Maɗaukakin sarki - Ya ke cewa:

﴿وَإِذْ قَتَلْتُمْ نَفْسًا فَادَّرَأْتُمْ فِيهَا وَاللَّهُ مُخْرِجٌ مَّا كُنْتُمْ تَكْتُمُونَ 72 فَقُلْنَا أَصْرَبُوهُ بَبَعْضِهَا كَذَلِكَ يُحْيِي اللَّهُ الْمَوْتَىٰ وَيُرِيكُمْ ءَايَاتِهِ لَعَلَّكُمْ تَعْقِلُونَ 73﴾

{Kuma a lõkacin da kuka yi kisan kai, kuka dinga tunkuɗa wa jũna laifĩ a cikinsa, kuma Allah Mai fitar da abin da kuka kasance kuna bõyẽwa ne. 72 Sai Muka ce, 'Ku bugẽ shi da sãshen nan.' Kamar haka Allah Yake rãyar da matattu, kuma Yana nũna muku ãyõyinsa, tsammãninku, zã ku yi hankali 73} [al-Bakara: 72-73].

Misali na uku: A kissar mutanen da suka fita daga gidajensu don gujewa mutuwa su dubunnai ne; sai Allah - Maɗaukakin sarki - Ya kashe su, sannan Ya raya

su, a kan haka ne Allah - Maɗaukakin sarki - Yake cewa:

﴿أَلَمْ تَرَ إِلَى الَّذِينَ خَرَجُوا مِنْ دِيَارِهِمْ وَهُمْ أُلُوفٌ حَذَرَ الْمَوْتِ فَقَالَ لَهُمُ اللَّهُ مُوتُوا ثُمَّ أَحْيَاهُمْ إِنَّ اللَّهَ لَذُو فَضْلٍ عَلَى النَّاسِ وَلَكِنَّ أَكْثَرَ النَّاسِ لَا يَشْكُرُونَ 243﴾

{Shin, ba ka gani ba, zuwa ga waɗanda suka fita daga gidajensu, alhāli kuwa sū dubbai ne, dōmin tsōron mutuwa? Sai Allah Ya ce musu: "Ku mutu." Sa'an nan kuma Ya rāyar da su, lalle ne Allah, haḳīka Ma'abūcin falala a kan mutāne ne, kuma amma mafi yawan mutāne bā su gödēwa 243} [al-Bakara: 243].

Misali na huɗu: Kissar wanda ya wuce wata alkarya matacciya, sai ya nisantar da cewa Allah - Maɗaukakin sarki - Zai (sake) raya ta, sai Allah - Maɗaukakin sarki - Ya kashe shi shekara ɗari, sannan Ya raya shi, a kan haka ne Allah - Maɗaukakin sarki - Yake cewa:

﴿أَوْ كَالَّذِي مَرَّ عَلَى قَرْيَةٍ وَهِيَ خَاوِيَةٌ عَلَى عُرُوشِهَا قَالَ أَنَّى يُحْيِي هَذِهِ اللَّهُ بَعْدَ مَوْتِهَا فَأَمَاتَهُ اللَّهُ مِائَةَ عَامٍ ثُمَّ بَعَثَهُ قَالَ كَمْ لَبِثْتَ قَالَ لَبِثْتُ يَوْمًا أَوْ بَعْضَ يَوْمٍ قَالَ بَلْ لَبِثْتَ مِائَةَ عَامٍ فَانْظُرْ إِلَى طَعَامِكَ وَشَرَابِكَ لَمْ يَتَسَنَّهْ وَانْظُرْ إِلَى جِمَازِكَ وَلِنَجْعَلَكَ آيَةً لِلنَّاسِ وَانْظُرْ إِلَى الْعِظَامِ كَيْفَ نُنشِزُهَا ثُمَّ نَكْسُوها لَحْمًا فَلَمَّا تَبَيَّنَ لَهُ قَالَ أَعْلَمُ أَنَّ اللَّهَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ 259﴾

{Kō kuwa wanda ya shūde a kan wata alkarya, alhāli kuwa tana wōfintacciya a kan gadājen rēsunanta. Ya ce: "Yaya Allah zai rāyar da wannan a bāyan mutuwarta." Sai Allah Ya matar da shi, shēkara ɗari; sa'an nan kuma ya tāyar da shi. Ya ce: "Nawa ka zauna?" Ya ce: "Na zauna yini ɗaya ko kuwa rabin yini." Ya ce: "A'a kā zauna shēkara ɗari." To, ka dūba zuwa ga abincinka, da abin shanka, (kōwanensu) bai

sāke ba, kuma ka dūba zuwa ga jākinka, kuma dōmin Mu sanya ka wata āyā ga mutāne. Kuma ka duba zuwa ga kasūsuwa yadda Muke mōtsarda su sa'an nan kuma Mu tufātar da su, da nāma", To, a lōkacin da (abin) ya bayyana a gare shi, ya ce: "Ina sanin cēwa lalle Allah a kan dukan kōme Mai īkōn yi ne 259} [al-Bakara: 259].

Misali na biyar: A kissar (Annabi) Ibrahim badaɗin Allah, lokacin da ya roki Allah - Maɗaukakin sarki - da Ya nuna masa yadda Yake raya matattu. Sai Allah - Maɗaukakin sarki - Ya umarce shi da ya yanka tsuntsaye huɗu, kuma ya rarrabasu a gutsittsire a kan duwatsun da suke kewaye da shi, sannan ya kira su a gutsittsiren za su haɗu shashinsu zuwa shashi, kuma za su zo wurin (Annabi) Ibrahim da sauri, a kan haka ne Allah - Maɗaukakin sarki - Yake cewa:

(وَإِذْ قَالَ إِبْرَاهِيمُ رَبِّ ارْنِي كَيْفَ تُحْيِي الْمَوْتَىٰ قَالَ أَوَلَمْ تُؤْمِنْ قَالَ بَلَىٰ وَلَٰكِن لِّيَطْمَئِنَّ قَلْبِي قَالَ فَخُذْ أَرْبَعَةً مِّنَ الطَّيْرِ فَصُرْهُنَّ إِلَيْكَ ثُمَّ أَجْعَلْ عَلَىٰ كُلِّ جَبَلٍ مِّنْهُنَّ جُزْءًا ثُمَّ ادْعُهُنَّ يَأْتِينَكَ سَعْيًا وَاعْلَمْ أَنَّ اللَّهَ عَزِيزٌ حَكِيمٌ 260)

{Kuma a lōkacin da Ibrāhīm ya ce: 'Ya Ubangijina! Ka nūna mini yadda Kake rāyar da matattu.' Ya ce: 'Shin, kuma ba ka yi īmāni ba?' Ya ce: 'Na'am! Kuma amma dōmin zūciyāta, ta natsu.' Ya ce: 'To ka riki huɗu daga tsuntsāye, ka karkatar da su zuwa gare ka, ka yanka su, sa'an nan kuma ka sanya juzu'i daga gare su a kan kōwane dūtse, sa'an nan kuma ka kira su zā su

zo maka gudāne. Kuma ka sani cēwa lalle Allah Mabuwāyi ne, Masani 260} [al-Bakara: 260].

Wadannan misalai na sarari wadanda suka faru, suna nuni a bisa yuwuwar rayar da matattu. Hakika nuni ya gabata zuwa abin da Allah - Maɗaukakin sarki - Ya sanya shi daga mu'ujizozin (Annabi) Isa ɗan Maryam, na rayar da matattu, da kuma fito da su daga kabarurrukansu da izinin Allah - Maɗaukakin sarki -:

Amma nunin hankali: Daga fuskoki biyu ne:

Daya daga cikinsu: Cewa Allah - Maɗaukakin sarki - (Shi ne) Mahaliccin sammai da kasa, da abin da yake cikinsu, Mahaliccinsu tun farko, kuma Mai iko a kan farar halitta ba ya gajiya daga dawo da ita, Allah - Maɗaukakin sarki - Ya ce:

﴿وَهُوَ الَّذِي يَبْدَأُ الْخَلْقَ ثُمَّ يُعِيدُهُ وَهُوَ أَهْوَنُ عَلَيْهِ...﴾

{Kuma Shī ne Wanda Ya fāra halitta, sa'an nan Ya sāke ta kuma sakēwarta tã fi sauƙi a gare shi...} [ar-Rum: 27]. Kuma (Allah) - Maɗaukakin sarki - Ya ce:

﴿...كَمَا بَدَأْنَا أَوَّلَ خَلْقٍ نُعِيدُهُ وَعَدًا عَلَيْنَا إِنَّا كُنَّا فَاعِلِينَ﴾

{...Kamar yadda Muka fāra a farƙon halitta Muke māyar da ita. Wa'adi ne a Kanmu. Lalle ne Mun kasance Māsu aikatāwa} [al-Anbiya: 104]. Kuma Ya ce Yana Mai umarni da maida martani ga wanda ya yi musun rāyar da kasūsuwa, alhāli kuwa sunā rududdugaggu:

﴿قُلْ يُحْيِيهَا الَّذِي أَنشَأَهَا أَوَّلَ مَرَّةٍ وَهُوَ بِكُلِّ خَلْقٍ عَلِيمٌ 79﴾

{Ka ce: 'Wanda ya kăga halittarsu a farkon lőkaci Shĩ ke rāyar da su, kuma Shi, game da kōwace halitta, Mai ilmi ne 79} [Yasin: 79].

Na biyu: Hakika kasa tana kasancewa matacciya rusasshiya, babu koriyar bishiya a kanta, sai ruwan sama ya sauka a kanta, sai ta yi motsi tana koriya rayayyiya, a kanta akwai daga dukkan nau'i biyu masu kayatarwa. Mai iko a bisa rayar da ita, bayan mutuwar, Mai iko ne a bisa raya matattu. Allah - Maɗaukakin sarki - Ya ce:

﴿وَمِنْ آيَاتِكَ تَرَى الْآرْضَ خُشْعَةً فَإِذَا أَنْزَلْنَا عَلَيْهَا الْمَاءَ اهْتَزَّتْ وَرَبَتْ إِنَّ الَّذِي أَحْيَاهَا لَمُحْيِي الْمَوْتِ إِنَّهُ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ 39﴾

{Kuma akwai daga äyöyınSa cēwa lalle kai kanā ganin kasā kēkasasshiya, to, idan Mun saukar da ruwa a kanta, sai ta girgiza kuma ta kumbura. Lalle wannan da Ya rāya ta, haKika, Mai rāyar da matattu ne. Lalle Shĩ Mai ĩkon yi ne a kan kōwane abu 39} [Fussilat: 39]. kuma (Allah) - Maɗaukakin sarki - Ya ce:

﴿وَنَزَّلْنَا مِنَ السَّمَاءِ مَاءً مُبْرَكًا فَأَنْبَتْنَا بِهِ جَبْتٍ وَحَبَّ الْحَصِيدِ 9 وَالنَّخْلَ بَاسِقَاتٍ لَهَا طَلْعٌ نَضِيدٌ 10 رَزَقْنَا الْعِبَادَ وَاحْتَيْنَا بِهِ بِلْدَةً مَيْتًا كَذَلِكَ الْخُرُوجُ 11﴾

{Kuma Mun sassakar, daga samā ruwa mai albarka sa'an nan Muka tsirar game da shi (itācen) lambuna da kwāya abin girbēwa. 9 Da itācen dabīno māsu tsawo, waɗanda suke da kwai mai ɗaurin juna. 10 Dōmin arziki ga bāyin Allah. Kuma Mun rāyar da kasa matacciya game da shi. Kamar haka ne fitowa 11} [Qaf: 9-11].

Kuma yana shiga cikin imani da ranar lahira yin imani da duk abin da zai kasance bayan mutuwa, misali:

(A) Fitinar kabari: Ita ce tambayar mamaci bayan binne shi, dangane da Ubangijinsa, da Addininsa, da Annabinsa; sai Allah Ya tabbatar da waɗanda suka yi imani da magana tabbatacciya, sai ya ce: Ubangijina (shi ne) Allah, Addinina Musulinci, Annabina Muhammad - tsira da amincin Allah su tabbata a gare shi - Allah Yana batar da azzalumai, sai kafiri ya ce: Haa, haa, ban sani ba, munafiki ko mai kokanto sai ya ce: Ban sani ba, na ji mutane suna faɗar wani abu sai na faɗe shi.

(B) Azabar kabari da ni'imarsa: Tana kasancewa ga azzalumai daga munafukai da kafirai. Allah - Maɗaukakin sarki - Ya ce:

{...وَلَوْ تَرَىٰ إِذِ الظَّالِمُونَ فِي غَمَرَاتِ الْمَوْتِ وَالْمَلَائِكَةُ بَاسِطُوا أَيْدِيهِمْ أَخْرَجُوا أَنْفُسَكُمْ الْيَوْمَ تُجْزَوْنَ عَذَابَ الْهُونِ بِمَا كُنْتُمْ تَقُولُونَ عَلَى اللَّهِ غَيْرَ الْحَقِّ وَكُنْتُمْ عَنْ آيَاتِهِ تَسْتَكْبِرُونَ}

{...Kuma dā kā gani, a lōkacin da azzālumai suke cikin māyen mutuwa, kuma malā'iku sunā māsu shimfida hannuwansu, (sunā ce musu) "Ku fitar da kanku; a yau anā sāka muku da azābar wulākanci sabōda abin da kuka kasance kunā faɗa, wanin gaskiya, ga Allah kuma kun kasance daga āyōyinSa kunā yin girman kai} [al-An'am: 93].

(Allah) - Maɗaukakin Sarki - Yana cewa a cikin mutanen Fir'auna:

﴿النَّارُ يُعْرَضُونَ عَلَيْهَا غُدُوًّا وَعَشِيًّا وَيَوْمَ تَقُومُ السَّاعَةُ أَدْخِلُوا آلَ فِرْعَوْنَ أَشَدَّ الْعَذَابِ 46﴾

{Wutā, anā gitta su a kanta, sāfe da maraice, kuma a rānar da Sa'a take tsayuwa, anā cēwa, 'Ku shigar da mutānen Fir'auna a mafi tsananin azāba 46} [Ghafir: 46].

A cikin Sahihin Muslim daga hadisin Zaidu dan Sabit - Allah Ya yarda da shi, - daga Annabi - tsira da amincin Allah su tabbata a gare shi - ya ce: «Ba don kada ku daina binne mamatanku ba, da na roki Allah ya jiyar da ku daga azabar kabari wanda nake ji daga gare shi». Sannan ya juyo da fuskarsa, sai ya ce: «Ku nemi tsarin Allah daga azabar wuta». Suka ce: "Muna neman tsarin Allah daga azābar wutā," ya ce: «Ku nemi tsarin Allah daga azabar kabari». Suka ce: Muna neman tsarin Allah daga azaba kabari, ya ce: «Ka nemi tsari da Allah daga fitinu, abin da ya bayyana daga cikinsu da abin da ya boye». Suka ce: Muna neman tsarin Allah daga fitintinu, waɗanda suka bayyana da waɗanda suka buya. Ya ce: «Ku nemi tsari da Allah daga fitinar Masihul Dajjal». Sai suka ce: Muna neman tsarin Allah daga fitinar Dajjal¹.

¹ Muslim ne ya fitar da shi: Littafin aljanna da siffar ni'imarta da mazaunanta, babin bijiro da mazaunin mamaci daga

Amma ni'imar kabari: Ta tabbata ga mumintai masu gaskiya. Allah - Maɗaukakin sarki - Ya ce:

﴿إِنَّ الَّذِينَ قَالُوا رَبُّنَا اللَّهُ ثُمَّ اسْتَقَمُوا تَتَنَزَّلُ عَلَيْهِمُ الْمَلَائِكَةُ أَلَّا تَخَافُوا وَلَا تَحْزَنُوا
وَأَتَّبِعُوا بِالْحَيَاةِ الَّتِي كُنْتُمْ تُوعَدُونَ﴾ (30)

{Lalle waɗannan da suka ce: "Ubangjinmu, shī ne Allah," sa'an nan suka daidaitu, malā'iku na sassauka a kansu (a lōkacin saukar ajalinsu sunā ce musu) "Kada ku ji tsōro, kuma kada ku yi bakin ciki, kuma ku yi bushāra da Aljanna, wadda kun kasance anā yi muku wa'adi da ita 30} [Fussilat: 30].

Kuma (Allah) - Maɗaukakin sarki - Ya ce:

﴿فَلَوْلَا إِذَا بَلَغَتِ الْحُلُقُومَ 83 وَأَنْتُمْ حِينِيذٍ تَنْظُرُونَ 84 وَنَحْنُ أَقْرَبُ إِلَيْهِ مِنْكُمْ
وَلَكِنْ لَا تَبْصُرُونَ 85 فَلَوْلَا إِنْ كُنْتُمْ غَيْرَ مَدِينِينَ 86 تَرْجِعُونَهَا إِنْ كُنْتُمْ
صَادِقِينَ 87 فَأَمَّا إِنْ كَانَ مِنَ الْمُفْرَبِينَ 88 فَرَوْحٌ وَرَيْحَانٌ وَجَنَّتُ نَعِيمٍ 89﴾

{To, don me idan rai ya kai ga makōshi? (Kusa da mutuwa). 83 Kuma kuna kallo a lokacin. 84 Kuma Mu ne mafi kusanci gare shi fiye da ku, amma ba ku gani. 85 To, don me idan ba ku da bashi, ku mayar da shi idan kun kasance masu gaskiya. 87 To, idan yana daga cikin waɗanda aka kusantar. 88 To, jin daɗi da ni'ima da Aljannar ni'ima 89} [al-Waki'ah: 83-89].

An karbo daga al-Bara'u bin Azib - Allah Ya yarda da shi - cewa Annabi - tsira da amincin Allah su tabbata a gare shi - ya ce a sha'anin mumini idan ya amsawa mala'iku biyu a cikin kabarinsa: «Mai kira zai yi kira

aljanna ko wuta a gare shi, da tabbacin azabar kabari da neman tsarin Allah daga gare ta, lamba ta (2867).

daga sama: Cewa bawaNa ya yi gaskiya, ku yi masa shimfida daga Ajanna, ku sanya masa (tufafi) daga Aljanna, ku buɗe masa kofa zuwa Aljanna, ya ce sai ya zo masa daga kanshinta da daɗinta, kuma a yalwata masa kabarinsa iyaka ganinsa». Ahmad ne ya rawaito shi da Abu Daud a cikin hadisi mai tsawo¹.

Hakika wasu mutanan daga ma'abota karkata sun bata, da suka yi musun azabar kabari, da ni'imarsa, suna masu riya cewa hakan ba mai yi wuwa ba ne, saboda sabawarsa da abin da yake faruwa, domin da za'a yaye mamaci a kabarinsa, da an same shi kamar yadda ya kasance a kansa, kabarin kuma bai canza ba da yalwa ko da kunci.

Wannan riyawar bataccya ce a shari'a da riskar sarari da hankali:

Amma a shari'a: Hakika nassosi sun gabata masu nuni a bisa tabbatar azabar kabari da ni'marsa.

A cikin Sahihul Bukhari daga hadisin Ibnu Abbas - Allah Ya yarda da su - ya ce: "Annabi - tsira da amincin Allah su tabbata a gare shi - ya fito daga wani sashi na shingayen Madina; sai ya ji sautin mutane biyu ana yi musu azaba a cikin kaburburansu", sai ya ambaci hadisin, kuma a cikinsa: «Lallai cewa dayansu ya

¹ Abu Dawud ne ya fitar da shi: Littafin Sunnah, babin tambaya a kabari da azabar kabari, lamba ta (4753), da Ahmad: Musnad na mutanen Kufa, hadisin al-Bara bin Azib, lamba ta (18534).

kasance ba ya kiyaye jikinsa da tufafinsa daga fitsari». Kuma a cikin wata riwayar: «Daga fitsarinsa». «Dayan kuma ya kasance yana yawo da annamimanci». A cikin wata riwayar ta Muslim kuma: «Ba ya tsarkake kansa daga fitsari»¹.

Amma riskar sarari: Hakika mai barci yana gani a cikin barcinsa, cewa shi ya kasance a wani guri mai fadi mai kwarjini, yana ni'imuwa a cikinsa, ko kuma cewa shi ya kasance a wani guri kuntatacce mai kewa. Yana jin radadi daga gare shi, wani lokaci ya kan farka daga abin da ya gani. Kuma duk da haka shi yana kan shimfidarsa a cikin dakinsa a kan abin da yake a kansa. Bacci dan uwan mutuwa ne, saboda wannan ne ma Allah - Ma'aukakin sarki - Ya ambace shi: (mutuwa) Allah - Ma'aukakin sarki - Ya ce:

﴿اللَّهُ يَتَوَفَّى الْأَنفُسَ حِينَ مَوْتِهَا وَالَّتِي لَمْ تَمُتْ فِي مَنَامِهَا فَيُمْسِكُ الَّتِي قَضَىٰ عَلَيْهَا الْمَوْتَ وَيُرْسِلُ الْأُخْرَىٰ إِلَىٰ أَجَلٍ مُّسَمًّى...﴾

{Allah ne ke karbar rāyuka a lōkacin mutuwar su, da wadannan da ba su mutu ba, a cikin barcinsu. Sa'an nan Ya riƙe wanda Ya hukunta mutuwa a kansa kuma Ya saki gudar, har zuwa ga ajali ambatacce...} [az-Zumar: 42].

Amma hankali: Hakika mai barci yana ganin mafarkin gaskiya ne mai dacewa ne da abin da yake faruwa a barcinsa, yakan iya ganin Annabi- tsira da

¹ Bukhari ne ya fitar da shi: Kitab al-Wudu', babin abin da ya zo game da wanke fitsari, a lamba ta (215).

amincin Allah su tabbata a gare shi- a bisa siffarsa, wanda kuma ya gan shi a bisa siffarsa to hakika ya gan shi da gaske, amma duk da haka, mai barci yana cikin dakinsa a kan shimfidarsa nesa da abin da ya gani. Idan har wannan ya zama mai yiwuwa ne a abubuwan duniya, to, shin ba zai yi wu ba a abubuwan lahira?!

Amma kuma dogaransu cikin abin da suka riya shi cewa, da za a tone mamaci a cikin kabarinsa, da an same shi kamar yadda aka binne shi, kuma kabarin bai canza ba da yalwatuwa ko kuntata, to amsarsa a kan haka ta wasu fuskoki ne, ga wasu:

Na farko: Cewa bijirewa abin da shari'a ta zo da shi ba ya halatta, da misalin wadannan shubhohi batattu rusassu, wadanda da mai bijre musu, zai lura da abin da shari'ar gaskiya ta zo da shi, da ya san bacin wadannan shubhohin, hakika an ce:

Da yawa daga mai aibata magana ingattacciya.

Aibukansa na daga mummunar fahimta ne.

Na biyu: Cewa halayen barzahu na daga al'amuran gaibu, wadanda riska ta zahiri ba ta riskarsu, da a ce ana riskarsu da riska ta sarari, da fa'idar imani da gaibu an rasa ta, da kuma masu imani da gaibu da masu musun gasgata shi sun daidaita.

Na uku: Cewa azaba, da ni'ma, da yalwar kabari, da kuncinsa, kadai mamaci ne ya ke riskarsu banda waninsa, wannan kuwa kamar yadda mai barci yake

gani a cikin barcinsa, cewa shi yana wani guri kuntatacce mai kewa, ko kuma a wani guri mai yalwa mai kayatarwa, alhalin wanda ke kewaye da shi ba ya ganin hakan ba ya kuma jinsa. Kuma hakika Annabi - tsira da amincin Allah su tabbata a gare shi - ya kasance ana wahayi zuwa gare shi, alhalin yana tsakanin sahabbansa, sai ya ji wahayi, sahabbai kuma ba sa jinsa, kuma da yawa mala'ika yakan kamantu da mutum sai ya yi masa magana, sahabbai kuma ba sa ganin mala'ikan, ba kuma sa jinsa.

Na hudu: Cewa riskar halitta abar iyakancewa ce da abin da Allah - Ma'aukakin sarki - Ya tabbatar musu riskarsa, riskar kowanne abu ba zai yi wu ba, sammai bakwai, da kasa, da abin da ke cikinsu, kowanne abu suna tsarkake da godewa Allah, tsarkakewa ta hakika, wani lokaci Allah - Ma'aukakin sarki - Yana jiyar da tsarkakewar ga wanda Ya so daga halittarSa. Tare da haka shi abin tsarewa ne a gare mu, a kan haka ne, Allah - Ma'aukakin sarki - Yake cewa:

﴿تُسَبِّحُ لَهُ السَّمَوَاتُ السَّبْعُ وَالْأَرْضُ وَمَنْ فِيهِنَّ وَإِنْ مِنْ شَيْءٍ إِلَّا يُسَبِّحُ بِحَمْدِهِ وَلَكِنْ لَا تَفْقَهُونَ تَسْبِيحَهُمْ...﴾

{Sammai bakwai da kasa da wanda yake a cikinsu suna yi Masa tasbihi. Kuma babu wani abu face yana tasbihi game da gode Masa, kuma amma ba ku fahimtar tasbihinsu...} [al-Isra': 44]. Kuma haka nan shaidanu da aljanu suna tafiya a bayan kasa, tafiya da dawowa, kuma hakika aljanu sun halarci Manzon

Allah suka ji karatunsa, kuma suka saurara, suka juya zuwa mutanensu suna ma su gargadi, tare da wannan su ababen shamakancewa ne a gare mu. A kan haka ne Allah - Maɗaukakin sarki - Yake cewa:

﴿يٰٓاٰدَمُ لَا يَفْتِنٰكَمُ الشَّيْطٰنُ كَمَا اَخْرَجَ اٰبَوَيْكُمْ مِّنَ الْجَنَّةِ يَنْزِعُ عَنْهُمَا لِبَاسَهُمَا لِيُرِيَهُمَا سَوْءَٰلِهِمَا ۗ اِنَّهٗ يَرٰكُمْ هُوَ وَقَبِيْلُهُ مِنْ حَيْثُ لَا تَرَوْنَهُمْ ۗ اِنَّا جَعَلْنَا الشَّيْطٰنَ اَوْلِيَّاءَ لِلَّذِيْنَ لَا يُؤْمِنُوْنَ ۝۲۷﴾

{Yā diyan Ādam! Kada Shaidan, lalle, ya fitine ku, kamar yadda ya fitar da iyāyenku, biyu daga Aljanna, yānā fizge tufarsu daga gare su, dōmin ya nūna musu al'aurarsu. Lalle ne shī, yānā ganin ku, shi da rundunarsa, daga inda bā ku ganin su. Lalle ne Mū, Mun sanyaShaidan majibinci ga waɗanda bā su yin īmāni 27} [al-A'raf: 27]. Idan ya kasance halitta ba sa riskar kowanne abu, to lalle ba ya halatta su yi musun abin da ya tabbata na daga al'amuran gaibu da ba su riske shi ba.

*

IMANI DA KADDARA

Kaddara (da yi wa Dal fataha, a ce: KADAR): Kaddarawar Allah - Maɗaukakin sarki - ga kasantattu, gwargwadan abin da saninSa ya gabata da shi, kuma hikimarSa ta hukuntar da shi.

Imani da kaddara yana kunsar al'amura huɗu:

Na ɗaya: Imani da cewa Allah - Maɗaukakin sarki - Masani ne da dukkan komai, a dunkule da rarrabe, tun fil'azal kuma har abada, daidai ne hakan ya kasance

daga abin da ya ke da alaka da ayyukansa, ko da aikin bayinSa.

Na biyu: Imani da cewa hakika Allah - Madaukakin sarki - Ya rubuta haka a Allo abin kiyayewa, (Allon kudura), a cikin wadannan al'amura biyun Allah - Madaukakin sarki - Yake cewa:

﴿أَلَمْ نَعْلَمْ أَنَّ اللَّهَ يَعْلَمُ مَا فِي السَّمَاءِ وَالْأَرْضِ إِنَّ ذَلِكَ فِي كِتَابٍ إِنَّ ذَلِكَ عَلَى اللَّهِ يَسِيرٌ 70﴾

{Ashe, ba ka sani ba, lalle ne Allah Yanã sanin abin da yake a cikin sama da kasa? Lalle ne wancan yanã cikin Littafi lalle wancan ga Allah mai sauƙi ne 70} [al-Hajj: 70].

Da hadisin Abdullahi dan Amr dan Ās na cikin Sahih Muslim - Allah Ya yarda da su - ya ce: Na ji Manzon Allah - tsira da amincin Allah su tabbata a gare shi - yana cewa: «Allah Ya rubuta kaddarorin halittu kafin Ya halicci sammai da kasa da shekaru dubu hamsin»¹.

Na uku: Imani da cewa dukkan kasantattu ba sa kasancewa sai da son Allah - Madaukakin sarki -, daidai ne shin sun kasance daga abin da yake da alaka da ayyukansa, ko abin da yake da alaka da ababen halitta. Allah - Madaukakin sarki - Ya ce cikin abin da yake da alaka da aikinSa:

﴿وَرَبُّكَ يَخْلُقُ مَا يَشَاءُ وَيَخْتَارُ...﴾

¹ Muslim ne ya fitar da shi: Littafin Kaddara, babin muhawarar (Annabi) Adamu da (Annabi) Musa - amincin Allah ya tabbata a gare su -, lamba ta (2653).

{Kuma Ubangijinka Yanã halitta abin da Yake so kuma Yake zãbi...} [al-Kasas: 68]. Kuma Ya ce:

{...وَيَفْعَلُ اللَّهُ مَا يَشَاءُ}

{...Allah Yanã aikata abin da Yake so} [Ibrahim: 27]. Kuma Ya ce:

{هُوَ الَّذِي يُصَوِّرُكُمْ فِي الْأَرْحَامِ كَيْفَ يَشَاءُ...}

{Shi ne wanda Yake suranta ku a cikin mahaifu yadda Yake so...} [al-Imraan: 6]. Kuma Allah - Maɗaukakin sarki - Ya ce a cikin abin da yake da alaƙa da aikin ababen halitta:

{...وَلَوْ شَاءَ اللَّهُ لَسَلَّطَهُمْ عَلَيْكُمْ فَلَقَاتَلُوكُمْ...}

{...Kuma dã Allah Yã so lalle ne, dã Yã bã su ãko a kanku, sa'an nan, haƙĩka, su yãke ku...} [al-Nisa': 90]. Kuma Ya ce:

{...وَلَوْ شَاءَ رَبُّكَ مَا فَعَلُوهُ فَذَرْهُمْ وَمَا يَفْتَرُونَ}

{...Kuma dã Ubangijinka Yã so, dã ba su aikatã shi ba, don haka ka bar su da abin da, suke kirkirãwa} [al-An'am: 112].

Na huɗu: Imani da cewa dukkanin kasantattu ababen halittar Allah - Maɗaukakin sarki ne -, da zatinsu, da siffofinsu, da motsinsu. Allah - Maɗaukakin sarki - Ya ce:

{اللَّهُ خَلَقَ كُلَّ شَيْءٍ وَهُوَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ وَكِيلٌ 62}

{Allah ne Mai halitta dukan kōme, kuma Shĩ ne Wakĩli a kan kōme 62} [az-Zumar: 62]. Kuma - tsarki ya tabbatar maSa - Ya ce:

{...وَخَلَقَ كُلَّ شَيْءٍ فَقَدَرَهُ تَقْدِيرًا}

{...Ya halitta dukan kowane abu, sa'an nan Ya kaddara shi kaddarāwa} [al-Furkan: 2]. Kuma Ya ce dangane da AnnabinSa Ibrahim - tsira da amincin Allah su tabbata a gare shi - cewa shi ya cewa mutanensa:

{وَاللَّهُ خَلَقَكُمْ وَمَا تَعْمَلُونَ 96}

{Alhāli, Allah ne Ya halitta ku game da abin da kuke aikatāwa? 99} [as-Sāffāt: 96].

Imani da kaddara - a bisa abin da muka siffanta - ba ya kore cewa bawa ya kasance yana da abin da yake so a ayyukansa na zaɓi, da kuma iko a kansu; domin shari'a da abin da yake faruwa, masu nuni ne a bisa tabbatar da haka a gare shi.

Amma shari'a: Hakika Allah - Maɗaukakin sarki - Yace a kan Mashi'a (abin so):

{...فَمَنْ شَاءَ اتَّخَذَ إِلَىٰ رَبِّهِ مَآبًا}

{...to wanda ya so, ya rika makōma zuwa ga Ubangijinsa} [an-Naba': 39]. Kuma Ya ce:

{...فَأَنذَرْتُكُمْ نَارًا تَلَظَّىٰ سَنُتِمُّهَا}

{...ku je wa gōnakinku yadda kuka so...} [al-Bakara: 223]. Ya ce a kan Iko:

{فَأَنذَرْتُكُمْ اللَّهَ مَا أَتَسَطَّعْتُمْ وَأَسْمَعُوا وَأَطِيعُوا...}

{Sai ku bi Allah da takawa gwardadon abin da kuka sāmi ũko. Kuma ku saurāra kuma ku yi dā'ā...} [At-Tagabun: 16]. Kuma Ya ce:

{لَا يُكَلِّفُ اللَّهُ نَفْسًا إِلَّا وُسْعَهَا لَهَا مَا كَسَبَتْ وَعَلَيْهَا مَا اكْتَسَبَتْ...}

{Allah ba Ya kallafa wa rai fāce ikon yinsa, yana da lādar abin da ya tsirfanta, kuma a kansa akwai zunubin abin da ya yi ta aikatāwa...} [al-Bakara: 286].

Amma abin da yake faruwa: Haḳika kowanne mutum yana sanin cewa yana da abin da yake so da kuma iko, da sune yake aiki, da sune kuma yake bari, yake kuma rarrabewa tsakanin abin da yake faruwa da nufinsa, kamar tafiya, da abin da yake faruwa ba tare da nufinsa ba, kamar makyarkyata. Sai dai nufin bawa da ikonsa suna faruwa ne da abin da Allah - Maḍaukakin sarki - Ya so da kuma ikonSa, saboda faḍar Allah - Maḍaukakin sarki -:

﴿لَمَنْ شَاءَ مِنْكُمْ أَنْ يَسْتَقِيمَ 28 وَمَا تَشَاءُونَ إِلَّا أَنْ يَشَاءَ اللَّهُ رَبُّ الْعَالَمِينَ 29﴾

{Ga wanda ya so, daga cikinku, ya shiryu. 28 Kuma ba za ku so ba, sai Allah, Ubangijin talikai, Ya so 29} [at-Takweer: 28-29]. Domin cewa wannan kasantacce dukkaninsa mallaki ne na Allah - Maḍaukakin sarki -, babu wani abu da zai kasance a cikin mulkinSa, ba tare da saninSa da ganin damarSa ba.

Imani da kaddara- a bisa abin da muka siffanta- ba ya baiwa bawa wata hujja a bisa barin (wani abu) daga wajibai, ko aikata (wani abu) daga sabo. A kan wannan ne, kafa hujja da shi batacce ne, ta wasu fuskoki:

Na Farko: FaḍinSa - Maḍaukakin sarki -:

﴿سَيَقُولُ الَّذِينَ أَشْرَكُوا لَوْ شَاءَ اللَّهُ مَا أَشْرَكْنَا وَلَا آبَاؤُنَا وَلَا حَرَمْنَا مِنْ شَيْءٍ ۚ كَذَلِكَ كَذَّبَ الَّذِينَ مِنْ قَبْلِهِمْ حَتَّىٰ ذَاقُوا بِأَسْنَاءِ ۚ هَلْ عِنْدَكُمْ مِنْ عِلْمٍ فَتُخْرِجُوهُ لَنَا ۚ إِنَّ تَتَّبِعُونَ إِلَّا الظَّنَّ وَإِنْ أَنْتُمْ إِلَّا تَخْرُصُونَ 148﴾

{Wadanda suka yi shirki zã su ce: "Dã Allah Yã so dã ba mu yi shirki ba, kuma dã ubanninmu ba su yi ba, kuma dã ba mu haramta wani abu ba." Kamar wannan ne mutãnen da suke a gabãninsu suka karyata, har suka dandani azãbarMu. Ka ce: "Shin, kunã da wani ilmi a wurinku dõmin ku fito mana da shi? Bã ku bin kõme fãce zato kuma ba ku zama ba fãce kiri-fadi kawai kuke yi 148} [al-An'am: 148]. Da ace wata hujja ta kasance a gare su da kaddara to da Allah bai dandana musu azabarSa ba.

Na biyu: FadĩnSa - Allah Madãukakin sarki -:

{رُسُلًا مُبَشِّرِينَ وَمُنذِرِينَ لِئَلَّا يَكُونَ لِلنَّاسِ عَلَى اللَّهِ حُجَّةٌ بَعْدَ الرُّسُلِ وَكَانَ اللَّهُ عَزِيزًا حَكِيمًا 165}

{Manzanni mãsu bãyar da bushãra kuma mãsu gargadi dõmin kada wata hujja ta kasance ga mutãne a kan Allah bãyan Manzannin. Kuma Allah yã kasance Mabuwãyi, Mai hikima 165} [an-Nisa': 165]. Da a ce kaddara ta kasance wata hujja ce ga masu sabawa, da ba a koreta da aiko manzanni ba, domin sabawa bayan aiko su mai afkuwa ce, da kudirar Allah - Madãukakin sarki -.

Na uku: Abin da Bukhari da Muslim suka ruwaito shi - lafazin na Bukhari ne - daga Aliyu dan Abu Dalib- Allah Ya yarda da shi- cewa Annabi - tsira da amincin Allah su tabbata a gare shi - ya ce: «Babu wani daga cikinku face an rubuta masa mazauninsa a wuta ko a Aljanna». Sai wani mutum daga cikin jama'a ya ce: Ya

Manzon Allah shin ba za mu dogara ba? Sai ya ce:
«A'a, ku aikata, domin kowa an saukaka masa». Sannan ya karanta:

{فَأَمَّا مَنْ أُعْطِيَ وَاتَّقَىٰ ۝۵}

{To, amma wanda ya yi kyauta, kuma ya yi takawa 5} [al-Lail: 5]. A cikin wani lafazin na Muslim: «Kowanne (ɗaya) abin yassarewa ne ga abin da aka halicce shi don shi»¹. Sai Annabi - tsira da amincin Allah su tabbata a gare shi - ya yi umarni da aiki, kuma ya yi hani daga dogara ga kaddara.

Na huɗu: Hakiƙa Allah - Maɗaukakin sarki - Ya umarci bawa kuma Ya hane shi, kuma bai ɗora masa nauyin (wani abu ba) sai abin da yake da iko. Allah - Maɗaukakin sarki - Ya ce:

{فَاقْبُوا لِلَّهِ مَا اسْتَطَعْتُمْ وَأَسْمِعُوا وَأَطِيعُوا...}

{Sai ku bi Allah da takawa gwargwadon abin da kuka sāmi ũko. Kuma ku saurāra kuma ku yi dā'ā...} [at-Tagabun: 16]. Kuma Ya ce:

{لَا يَكْفُفُ اللَّهُ نَفْسًا إِلَّا وُسْعَهَا...}

{Allah ba Ya kallafa wa rai fāce ikon yinsa...} [al-Bakara: 286]. Da a ce bawa ya kasance abin tilastawa a bisa aiki, da ya zamo abin ɗorawa abin da ba shi da

¹ Bukhari ne ya fitar da shi a cikin littafin kaddara, babin umurnin Allah kaddara ce makaddariya, lamba ta (6605), da Muslim a cikin littafin kaddara, babin yadda ake halittar ɗan Adam a cikin mahaifiyarsa da rubuta arziƙinsa da ajalinsa da aikinsa da rashinsa sa'a da sa'arsa, lamba ta (2647).

ikon kubuta daga gare shi, wannan kuwa batacce ne; saboda haka idan ya aikata sabo da rashin sani, ko mantuwa, ko tilastawa, babu laifi a kansa; domin cewa shi abin yi wa uzuri ne.

Na biyar: Cewa kaddarar Allah - Maɗaukakin sarki - sirri ne boyayye, ba a sanin shi sai bayan faruwar abin kaddarawar, kuma nufin bawa ga abin da yake aikatawa, mai rigaya ne a bisa aikinsa. Saboda haka sai nufinsa aiki ya kasance bai ginu ba a bisa wani sani daga gare shi da kaddarar Allah, a wannan lokaci ne hujjarsa da kaddara take koruwa, domin babu wata hujja ga mutum cikin abin da ba shi da saninsa.

Na shida: Hakika cewa mu muna ganin mutum, yana kwaɗayi a bisa abin da yake dacewa da shi na daga al'amuran duniyarsa, har sai ya riske shi, ba ya baɗewa ga barinsa zuwa abin da ba ya dacewa da shi, sannan ya kafa hujja a baɗewarsa da kaddara. To, idan hakane, don me yake baɗewa daga abin da zai amfane shi a al'amuran Addininsa, zuwa abin da zai cutar da shi, sannan ya kafa hujja da kaddara? Shin sha'anin al'amuran biyu bai zama ɗaya ba?!

Ga wani misali nan a gare ka da zai bayyanar da hakan:

Da hanyoyi biyu zasu kasance a gaban mutum: Ɗaya daga cikinsu za ta tike da shi zuwa wani gari dukanninsa hayaniya ce da rashin tsari; kisa, da wawaso, da keta mutunci, da tsoro, da yunwa. Ta

biyu: Zai tike da shi zuwa wani gari dukkaninsa tsari ne, da aminci tabbatacce, da rayuwa mai yalwa, da girmamawa ga rayuka da mutunci da dukiyyoyi, to a hanyoyi biyunnan wacce zai bi?

Hakika shi zai bi hanya ta biyu ne, wacce zata kai shi zuwa gari mai tsari da aminci, ba zai yi wu ba ga dukkan wani mai hankali har abada ya bi hanyar garin hayaniya da rashin tsari, da tsoro, ya kuma kafa hujja da kaddara. To, me ya sa yake bin hanyar wuta a al'amarin Lahira, ba hanyar aljanna ba, kuma ya kafa hujja da kaddara?

Wani misalin kuma: Zaka ga mara lafiya, ana umartarsa da magani, sai ya sha shi, alhalin ransa ba ya sha'awarsa, kuma a hana shi (cin) abinci wanda zai cutar da shi, sai ya bar shi, alhalin ransa yana sha'awarsa, dukkanin haka, don neman waraka da aminci, Ba zai yi wu ba ya hanu daga shan magani, ko ya ci abin ci wanda zai cutar da shi, kuma ya kafa hujja da kaddara. To, saboda me mutum yake barin abin da Allah da ManzonSa suka umarce shi da shi, ko ya aikata abin da Allah da ManzonSa suka hana shi, sannan kuma ya kafa hujja da kaddara?

Na bakwai: Cewa mai kafa hujja da kaddara a bisa abin da ya bar shi na daga wajibabbu, ko ya aikata shi na daga sabo, da wani zai yi shisshigi a gare shi ya d'auki dukiyarsa, ko ya keta alfarmarsa, sannan ya kafa hujja da kaddara, ya ce: Kada ka zarge ni hakika

shisshigina ya kasance ne da kaddarar Allah- ba zai karbi hujjarsa ba. To ta yaya ba zai karbi kafa hujja da kaddara a shisshigin wani a kansa ba, kuma ya kafa hujja da ita ga kansa a shisshiginsa ga hakkin Allah - Maɗaukakin sarki -?!

Ana ambaton cewa sarkin muminaɗi Umar ɗan Khadɗaf an kawo wani barawo zuwa gare shi, da ya cancanci yanke (hannu), sai ya yi umarni da a yanke hannunsa, sai ya ce: Ka saurara ya sarkin muminaɗi, kaɗai na yi sata ne da kaddarawar Allah, sai Umar ya ce: Muma kuma kaɗai zamu yanke (hannunka) da kaddarawar Allah.

Imani da kaddara yana da fa'idoji masu girma, daga cikin su:

Ta farko: Dogaro ga Allah - Maɗaukakin sarki - yayin aikata sabubba, ta yadda ba zai dogara a kan shi kansa sababin ba, domin kowanne abu (yana kasancewa) da kuɗirar Allah - Maɗaukakin sarki -.

Ta biyu: Domin kada mutum ya yi jiji da kansa, lokacin da ya sami abin da yake so; domin saminsa wata ni'ima daga Allah - Maɗaukakin sarki - ne, da abin da Allah Ya kaddara shi daga sababin alkhairi da nasara, jiji da kansa kuwa zai mantar da shi godewa wannan ni'imar.

Ta uku: Nutsuwa, da hutun rai da abin da yake gudana a gare shi, daga kaddarorin Allah - Maɗaukakin sarki -. Ba zai damu ba da rasa wani abin

so, ko faruwar wani abin ki, domin hakan da kaddarawar Allah ne, wanda mulkin sammai da kasa ya tabbata a gare Shi, shi kasantacce ne babu makawa, kuma a cikin hakan Allah - Maɗaukakin sarki - ya ce:

﴿مَّا أَصَابَ مِنْ مُّصِيبَةٍ فِي الْأَرْضِ وَلَا فِي أَنْفُسِكُمْ إِلَّا فِي كِتَابٍ مِّن قَبْلُ أَنْ نَبْرَأَهَا إِنَّ ذَلِكَ عَلَى اللَّهِ يَسِيرٌ 22 لِّكَيْلَا تَأْسَوْا عَلَىٰ مَا فَاتَكُمْ وَلَا تَفْرَحُوا بِمَا ءَاتَاكُمْ وَاللَّهُ لَا يُحِبُّ كُلَّ مُخْتَالٍ فَخُورٍ 23﴾

{Wata masifa bã zã ta auku ba a cikin kasã kô a cikin rayukanku fãce tanã a cikin littãfi a gabãnin Mu halitta ta. Lalle wannan, ga Allah, mai sauki ne. 22 Domin kada ku yi bakin ciki a kan abin da ya kubce muku, kuma kada ku yi farin ciki da abin da Ya ba ku. Kuma Allah bã Ya son duk mai yawan alfahari, mai yawan girman kai 23} [al-Hadid: 22-23]. Kuma Annabi - tsira da amincin Allah su tabbata a gare shi - yana cewa: «Lamarin mumini da ban mamaki yake, dukannin al'amuransa alheri ne, sai dai hakan baya kasancewa ga kowa sai ga mumini, idan abin farin ciki ne ya same shi sai ya godewa Allah sai ya zamar masa alheri, idan kuma na sharri ne ya same shi sai ya yi hakuri, shi ma sai ya zamar masa alheri»¹.

Hakika jama'a biyu sun bata (a sha'anin) kaddara:

Na farkonsu: Jabariyya waɗanda suka ce: Hakika bawa abin tilastawa ne a kan akinsa, ba shi da nufi ko iko.

¹ Muslim ne ya fitar da shi: a cikin Kitabu z-Zuhd war ra-ka'ik, Babin: Muminin duk al'amuransa alheri ne, lamba ta (2999).

Ta biyu: Alkadariyya waɗanda suka ce: Hakika bawa mai cin gashin kansa ne da aikinsa, a nufi, da kudira (iko), babu wani gurbi ga abin da Allah - Maɗaukakin sarki - Yake so da kuma ikonSa a cikinsa (aikinsa).

Maida martani ga Jama'a ta farko (Aljabariyya) a shari'a da abin da ke faruwa:

Amma a shari'ah: Hakika Allah - Maɗaukakin sarki - Ya tarbattarwa bawa nufi da ganin dama, Ya kuma raba aiki zuwa gare shi. Allah - Maɗaukakin sarki - Ya ce:

{...مِنْكُمْ مَّنْ يُرِيدُ الدُّنْيَا وَمِنْكُمْ مَّنْ يُرِيدُ الْآخِرَةَ...}

{...Daga cikinku akwai wanda yake nufin duniya kuma daga cikinku akwai wanda ke nufin Lāhīra...} [āli-Imran: 152]. Kuma Allah - Maɗaukakin sarki - Ya ce:

{وَقُلِ الْحَقُّ مِنْ رَبِّكُمْ فَمَنْ شَاءَ فَلْيُؤْمِنْ وَمَنْ شَاءَ فَلْيُكْفُرْ إِنَّا أَعْتَدْنَا لِلظَّالِمِينَ نَارًا أَحَاطَ بِهِمْ سُرَادِقُهَا...}

الآية

{Kuma ka ce: 'Gaskiya daga Ubangijinku take.' Sabōda haka wanda ya so, to, ya yi ĩmāni, kuma wanda ya so, to, ya kāfirta. Lalle ne Mū, Mun yi tattali dōmin azzālumai wata wuta wadda shāmakunta, sun kēwaye da su...} Karanta har zuwa karshen ayar. [al-Kahf: 29]. Kuma (Allah) - Maɗaukakin sarki - Ya ce:

{مَنْ عَمِلَ صَالِحًا فَلِنَفْسِهِ وَمَنْ أَسَاءَ فَعَلَيْهَا وَمَا رَبُّكَ بِظَلَمٍ لِلْعَبِيدِ 46}

{Wanda ya aikata aiki na kwarai to sabōda kansa ne, kuma wanda ya mūnanā, to, yanā a kansa. Kuma

Ubangiwiinka, bã Mai zālunci ga bãyin Sa ne ba 46} [Fussilat: 46].

Amma abin da ke faruwa: Haƙiƙa kowanne mutum ya san bambanci tsakanin ayyukansa na zaɓi waɗanda yake aikatasu da nufinsa: Kamar ci da sha, da siyarwa da siye, da kuma tsakanin abin da ke faruwa a gare shi, ba tare da nufinsa ba: kamar makyarkyata sanadiyyar zazzabi, da faɗowa daga rufi. Shi a na farko mai aikatawa ne mai zaɓi da nufinsa, ba tare da tilasci ba, a na biyu kuma ba mai zaɓi ba ne, ko nufi ba, ga abin da ya afku a gare shi.

Maida martani a kan Jama'a ta biyu (Alƙadariyya) a shari'a da hankali:

Amma a shari'a: Haƙiƙa Allah - Maɗaukakin sarki - Shi ne Mahaliccin komai, kowane abu mai kasancewa ne da abin da Yake so, kuma haƙiƙa Allah - Maɗaukakin sarki - Ya bayyana a littafinSa cewa: Ayyukan bayi suna faruwa ne da ganin damarSa, sai Allah Maɗaukakin sarki Ya ce:

﴿...وَلَوْ شَاءَ اللَّهُ مَا أَفْتَنَّا الَّذِينَ مِنْ بَعْدِهِمْ مِنْ بَعْدِ مَا جَاءَتْهُمْ الْبَيِّنَاتُ وَلَكِنْ أَخْلَفُوا فَمِنْهُمْ مَنْ ءَامَنَ وَمِنْهُمْ مَنْ كَفَرَ وَلَوْ شَاءَ اللَّهُ مَا أَفْتَنَّا وَلَكِنَّ اللَّهَ يَفْعَلُ مَا يُرِيدُ﴾

{...Kuma dā Allah Yā so dā waɗanda suke daga bãyansu, bã zā su yi yāki ba, daga bãyan hujjōji bayyanannu sun je musu. Kuma amma sun sāba wa jūna, sabōda haka daga cikinsu akwai wanda ya yi īmāni, kuma daga cikin su akwai wanda ya kāfirta. Kuma dā Allah Yā so dā bã zā su yāki jūna ba, kuma

amma Allah Yana aikata abin da Yake nufi} [al-Bakara: 253]. Kuma (Allah) - Maɗaukakin sarki - Ya ce:

﴿وَلَوْ شِئْنَا لَآتَيْنَا كُلَّ نَفْسٍ هُدًى وَلَٰكِنْ حَقَّ الْقَوْلُ مِنِّي لَأَمْلَأَنَّ جَهَنَّمَ مِنَ الْجِنَّةِ وَالنَّاسِ أَجْمَعِينَ ۝۱۳﴾

{Kuma dā Mun so dā Mun bai wa kōwane rai shiriyarsa to, amma magana ta tabbata daga gare Ni! Lalle ne Inā cika Jahannama daga aljannu da mutāne gabā ɗaya 13} [as-Sajda: 13].

Amma a hankali: Haḳika wannan kasantacce dukkaninsa mallakar Allah - Maɗaukakin sarki - ne, mutum kuma yana daga wannan kasantacce; shi mallakar Allah - Maɗaukakin sarki - ne, ba zai yi wu ba ga wanda aka mallaka ya yi tasarrafi a mulkin mamallaki, sai da izininSa da sonSa.

*

MANUFOFIN AKIDAR MUSULINCI

Alhadaf (a harshen larabci) ana faɗinsa da ma'anoni masu yawa, daga cikin su akwai: (karan bara da ake kafawa don koyon jifa zuwa gare shi, da kuma dukkan wani abu da ake son cimmasa).

Manufofin akidar Musulunci: Abubuwan nufinta da tukewar fa'idajinsu kyawawa, ababen tabbatarwa a bisa riko da su, su kuma masu yawa ne nau'i nau'i, daga cikin su akwai:

Na farko: Tsarkake niya da ibada ga Allah - Maɗaukakin sarki - Shi kaɗai; domin cewa Shi ne

Mahalicci, ba Shi da abokin tarayya, sai ya wajaba cewa niyyar ibada ta kasance a gare Shi, Shi kadai.

Na biyu: Tace hankali da tunani daga ruɗani mai faruwa daga wofantar zuciya daga wannan akidar; domin duk wanda zuciyar sa ta wofanta daga gare ta (akida) to, ko dai (ya zamo) zuciyar sa babu wata akida (ingantacciya) a cikinta, kuma mai bautar ra'ayi na zahiri ne kawai, ko kuma mai faɗawa ne a cikin nau'ukan bata na akidu, da tatsuniyoyi.

Na uku: Hutu na rai, da na tunani, babu wata damuwa a rai, ba raurawa a tunani, domin wannan akidar tana sadar da mumini ga Ubangijinsa. Sai ya yarda da shi a matsayin Ubangiji Mai tsarawa, Mai hukunci Mai shar'antawa, sai zuciyarsa ta nutsu da kaddararsa, kuma kirjinsa ya yalwatu ga Musulunci, ba ya neman wani abin da ba shi ba.

Na huɗu: Kuɓuttar nufi (niyya) da aiki daga baɗewa a bautar Allah - Maɗaukakin sarki -, ko ma'amalantar ababen halitta; domin yana daga ginshikanta, imani da Manzanni, wanda ya kunshi bin hanyarsu ma'abociyar tsira a niyya da kuma aiki.

Na biyar: Yankewa da kokari a cikin al'amura, ta yadda ba zai bar wata dama ba ta aiki nagari ba face sai ya yi amfani da ita a cikinsa, don kaunar lada, kuma ba zai ga gurin sabo ba, fa ce sai ya nisance shi, don tsoron ukuba, domin yana daga ginshikanta, imani da ta shi, da sakamako a kan ayyuka.

Allah - Maɗaukakin sarki - Ya ce:

﴿وَالَّذِينَ دَرَجَتْ مِنْهُمْ أَعْمَلُوا وَمَا رَبُّكَ بِغَفِلٍ عَمَّا يَعْمَلُونَ 132﴾

{Kuma ga kōwanne, akwai darajōji daga abin da suka aikata. Kuma Ubangijinka bai zama mai shagala ba daga abin da suke aikatāwa 132} [al-An'am: 132]. Hakika Annabi - tsira da amincin Allah su tabbata a gare shi - ya yi kira zuwa ga wannan manufa a cikin faɗinsa: «Mumini kakkarfa ya fi alkairi da soyuwa a wajen Allah sama da mumini rarrauna, akwai alkairi a kowanne, ka yi kwaɗayin yin abin da zai amfane ka, kuma ka nemi taimakon Allah, kada ka gaza. Idan wani abu ya same ka kada ka ce: Da na aikata kaza da kaza, da kaza da kaza ya kasance, sai dai ka ce : Kaddarar Allah, abin da Ya so zai aikata, domin cewa (da a ce) tana buɗe aikin Shaiɗan». Muslim ne ya rawaito shi¹.

Na shida: Samar da al'umma mai karfi, da take bada dukkanin (abu) mai tsada da mai sauƙi, a wajen tabbatar da Addininta, da kafa ginshikansa, ba tare da la'akari da abin da zai same ta ba, a kan tafarkin hakan. A kan wannan ne Allah - Maɗaukakin sarki - Yake cewa:

﴿إِنَّمَا الْمُؤْمِنُونَ الَّذِينَ آمَنُوا بِاللَّهِ وَرَسُولِهِ ثُمَّ لَمْ يَرْتَابُوا وَجَاهَدُوا بِأَمْوَالِهِمْ وَأَنْفُسِهِمْ فِي سَبِيلِ اللَّهِ أُولَٰئِكَ هُمُ الصَّادِقُونَ 15﴾

¹ Muslim ne ya fitar da shi: Littafin Kaddara, babi a cikin umurni da karfi, da barin kasawa, da neman taimako daga Allah, da mika al'amuran kaddara ga Allah, lamba ta (2664).

{Mūminan gaskiya kawai, sū ne waɗanda suka yi ĩmāni da Allah da ManzonSa, sa'an nan ba su yi shakka ba, kuma suka yi jihādi da dūkiyarsu da kuma rāyukansu, cikin tafarkin Allah. Waɗannan sū ne māsu gaskiya 15} [al-Hujurat: 15].

Na bakwai: Saduwa zuwa arzkin duniya da lahira, da gyara ɗaɗaiku da jama'a, da samun lada da abubuwan girma. A kan wannan ne Allah - Maɗaukakin sarki - Yake cewa:

﴿مَنْ عَمِلَ صَالِحًا مِّن ذَكَرٍ أَوْ أَنشَىٰ وَهُوَ مُؤْمِنٌ فَلَنُحْيِيَنَّهٗ حَيَوةً طَيِّبَةً وَلَنَجْزِيَنَّهُمْ أَجْرَهُم بِأَحْسَنِ مَا كَانُوا يَعْمَلُونَ 97﴾

{Wanda ya aikata aiki na kwaraɗi daga namiji kō kuwa mace, alhāli yanā mūmini, to, haḳīka Munā rāyar da shi, rāyuwa mai dāɗi. Kuma haḳīka Munā sāḳā musu lāɗarsu da mafi kyāwun abin da suka kasance sunā aikatāwa 97} [an-Nahl: 97].

Waɗannan sune sashin manufofin akidar Musulunci. Muna kauna daga Allah - Maɗaukakin sarki - Ya tabbatar mana da su, da dukkanin musulmai, haḳīka Shi Mai yawan kyauta ne kuma Mai karamci ne. Godiya ta tabbata ga Ubangijin talikai.

Allah Ya yi tsira da aminci ga Annabinmu Muhammad da alayensa da sahabbansa baki ɗaya.

Ta cika da alƙalamin mawallafinta.

Muhammad bin Salih al-Usaimeen

Teburin bayani

TAKAITACCEN BAYANI A KAN AKIDAR MUSULUNCI	2
TAKAITACCEN BAYANI A KAN AKIDAR MUSULUNCI	2
GABATARWA	2
ADDININ MUSULUNCI	4
RUKUNAN MUSULUNCI	9
GINSHIKAN AKIDAR MUSULUNCI	13
Imani da Allah - Maɗaukakin sarki -:	14
IMANI DA MALA'IKU	34
IMANI DA LITTATTAFAI	40
IMANI DA MANZANNI	42
IMANI DA RANAR LAHIRA	51
IMANI DA KADDARA	72
MANUFOFIN AKIDAR MUSULUNCI	85